

487444

CAETE LITERARE

II - III

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCTOMBRIE -- NOEMBRIE 1929

CAETE LITERARE

APAR LUNAR

REDACȚIA: BUCUREȘTI, I. — Str. 11 Februarie No. 18
ADMINISTRAȚIA:

ANUL I No. 2-3 OCTOMBRIE-NOEMBRIE 1929

CUPRINSUL :

Determinări A. Drăguș	Vrăji (versuri) Liviu Deleanu
Peisagiu mut (versuri) . . . C. I. Șiclovanu	Chebere Sm. M. Vizirescu
Sens Dem. Basarabeanu	Vedere bărbătească (versuri) Petre Boldur
Chirilice pe-o cruce (versuri) . Il. Dobridor	Vagabondaj Petre Boldur
Triptic G. Ionescu	Glas infinit (versuri) C. Temenschi
Catedrala în burg (versuri) . E. Jebeleanu	Țintă în afara luptelor . . Radu Popescu
Drum de ospiciu G. Acsinteanu	Spre o înlocuire a ideii de Dumnezeu Alexandru Drăguș
Comori (versuri) C. J. Vâlceanu	CARNET PLASTIC . . Eustațiu Vladimîr
Unu care este altu . . Pan. Em. Vizirescu	CARNET DRAMATIC
Marină (versuri) Horia Roman	O femeie fără importanță . . A. Drăguș
Visul problematic Alfons Adania	Mușcată din fereastră a. a.
CARNET LITERAR	Teatrul Ventura G. Ionescu
Poezia lui Ilarie Voronca . . . G. Ionescu	Teatrul Bulandra r. p.
Penumbre Horia Roman	
CRONICA MĂRUNȚĂ	

REDACTORI: Alexandru Drăguș, G. Ionescu,
Alfons Adania, Radu Popescu

CAETE LITERARE

DETERMINĂRI.

Dacă rândurile ce urmează, ocupă în comuna tehnică a revistelor, articolul program, respectiv vorbe goale destul de tăioase însă pentru că burghezii literaturii să rămână extaziați în fața lor, nu tot aceasta este menirea explicațiilor noastre.

Vrem din contra, să mulțumim tuturor, atât celor ce-au încurajat entuzismul nostru cât și celor cari au încercat să-l distrugă, vrem să le mulțumim și acestora cari involuntar au contribuit la cimentarea lui.

E curios cum nu s'a înțeles din primele rânduri a primei noastre apariții, că nu suntem oamenii, sau copii dacă doriți (e un titlu care nu ne face întru nimica să roșim) e curios că nu s'a putut pătrunde în sufletul nostru puțin, foarte puțin, atâta cât era nevoie pentru a se înțelege că pornim și străbatem forumul-cafenea al literaturii sau gândirii noastre de astăzi, cu elanul specific tineretului, care rănit chiar, are destul sânge pentru a închide tăetura provocată de mecanismele moderne, cu elanul care, ermetic închis în sufletele noastre, rămâne același și cosește cu aceeași siguranță buruenele cari astupă drumul nostru — ascuns încă.

O expresie a literaturii, oricât de perfectă ar fi, va avea și greșelile ei; este o lege a celei mai elementare logici; și oricând cauza acestei expresii va fi gata să primească observațiile temeinice. Dar nu prin divulgarea că autorul ei nu îndeplinește condițiunile fizice necesare, — dacă acestea pot fi vreodată o necesitate — se va dovedi o incapacitate oareșcare și nu prin riposta de copii vom fi noi siliți să dispărem vreodată.

Capitala noastră greșală pare-se, este că nu avem o ideologie! Este într-adevăr nevoie de această mască pentru a îndeplini ceva? Este nevoie de crearea unui drum iluzoriu pavat cu diamante pe care să anunți că vei merge, numai și numai pentru a-ți face reclamă, și care să nu fie niciodată urmat?

Dacă „*inalta critică*” evident pornită cu prejudecii în contra noastră, găsește că e nevoie de așa ceva, atunci să știe că răspunsul nostru va fi simplu:

Suntem tineri și ca o logică consecință suntem decizi să continuăm pe cărările noastre sufletești orcât de întortochiate și ondulate ar fi ele, până când experiența poate mai fericită decât a celorlați, le va îndrepta. Și dacă tot nu e de ajuns atunci adăugăm că *ideologia noastră e să n'avem ideologie.*

Alexandru Drăguș

fină, nervoasă, însemnase o frază. Era o frază ce mă făcu să tresar. Un sbucium lăuntric mă cuprinse. Căutai să îndepărtez de lângă mine pe necunoscută.

— Dă'mi puțină apă. Mi-e sete...

Și în timp ce dânsa ieși, strecurai în buzunarul hainei, cartea.

Am băut repede paharul. Și apoi, spre cea mai mare nedumerire a femeii, plecai...

Dea'unci, în fiecare seară, la lumina lămpii și în singurătatea odăii, recitesc, înfrigurat, fraza acela scrisă de mâna fină și nervoasă. Poate de mâna femeii aceleia, poate de alta. Imi joacă literile în fața ochilor și sensul ce-l au, mă torturează.

Le citesc tare, să le aud singur, căutând să mă încredințez de adevărul sau neadevărul lor:

„Dacă toți cântăreții, dacă toți făuritorii de ritme și ritmuri, sânt „nebuni ca acesta, atunci nebunia lor e superbă. Aș vrea să fiu ca ei“.

Și în fiecare noapte, închizând cartea, mă privesc speriat în oglindă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CHIRILICE PE-O CRUCE

de IL. DOBRIDOR.

*Meșter și cu sârg, meșter teslar,
Mi-am cioplit o cruce ca un semn
La răspântii frânte, de hotar,
Răstignindu-mi sufletul pe lemn ;*

*Căi încrucișate lângă moarte,
Și-au plinit sorocul rând pe rând;
Prea aproape lutul și de cer departe
Toate florile s'au desprins de gând.*

*Și grijit cu dulcea lor otravă,
Eu — teslar isteț și meșter — Eu,
Țintuit pe-o margine de slavă
Intâia oară m'am rugat lui Dumnezeu.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TRIPTIC

din altarul lui Eros

de G. IONESCU

Divagații pentru amanta

Când neagra noapte a pământului se unește cu noaptea albastră a cerului, când nourii par fum gros de tămâie sau de mîrodenii arzând drept slavă; când stelele alunecă pe oglinda cerului ca să cadă pe flori picături de rouă; când celelalte stele par bolduri de argint înfipite în perna de mătase albastră pe care o să ne odhnim; sau lacrimi doar mijfte în ochii întristați; când cerul se împotmolește în pământ și pământul în cer; când nimic nu mișcă și totul pare după spasm: între balsamurile azurii și aburul pământului estatic, dulce ca o răsuflare caldă după un vânt prea lung: deși nu vei călca, și nici nu vei sbura, vei veni..

Și-am să-ți aud pașii învelși în cothurne de albastră tăcere.

Și ai să vii iărându-te în unduiri de fum, și albastra noapte a cerului va trece prin tine, și luna își va arunca raza mai departe — prin tine.

Vei purta o haină, care va fi neatinșă de nici o tăetură și nici o cusătură; va fi de mătase albă și va fi grea și plăcută la pipăit cași catifeaua; o vei arunca pe tine ca să-ți se prindă de corp astfel ca răsuflarea sânilor să fie ca înălțarea ritmică a valurilor, iar la lăsarea lor să lunece mătasea cu fășăit de iarbă călcată umedă; iar de linia șoldurilor să fie așa de dulce prinsă, să pară urma unei iubiri, în tarba necesită.

Părul îți va aluneca peste umeri, astfel ca luna să poată juca în el, cum joacă razele soarelui în pârâul cristalin; iar ochii îți vor fi plini de noaptea ultimei dureri, pe când în fund de ape azurul cerului se va arăta senin, fericit maiestos.

Și cu o mână te voi apuca de mijloc și te voi strânge în brațe cu băgare de seamă, ca pe o amforă fragilă, iar cu alta apucându-ți părul, îți voi trage capul în jos. Vei întredeschide buzele așteptând sărutul, așa cum porumbelul deschide aripile într-o jertfă.

Îți voi simți sânii crescând și întărindu-se, cambrându-se ca un corp străpuns de-o săgeată, ca o pânză de corabie pe timp de furtună, și te voi strânge și mai tare.

Iar când a treia stea va fi căzut ca o lacrimă rostogolită peste gene, îți voi simți dinții albi și recli căutându-mă în fund de voluptăți albastre...

Divagații pentru neiubita

„, și sunt sigură că ai să vii și în astă seară. Uite, vezi, acum când rocking-chairul s'a oprit din balansarea lui scârfațeloare și obosită, când mai mișcă pu-

fin, ritmic, dintr'o inerție finală ca un piept de bărbat ce-și răsuflă rar recunoștința pentru femeia ce i s'a dăruit, sunt sigură că ai să vii...

Ai să vii ca în toate seriile enigmatic și blând, drapat în capa violetă a amurgului, iar glasul tău va răsună cadențat în ritmul coardelor vibrante ale mandolinelor amurgului...

Și n'am să-ți văd bine fața din cauza ceței pline de poezie a oricărui apus de soare.

N'am să știu iar cum îți sunt ochii, profunde cavități de noapte și lumină, albe de râu albastru în fundul căruia se vede nisipul presărat cu firicele de aur sclipitoure, ca steaua ce apare acum sclipind pe cer.

Iar când îți vei lăsa giuga violetului pe spate, și când părul îți va apare de aur înroșit, ca lancea de sânge ce îndreaptă acum soarele spre albastra rochie de catifea presărată cu diamante ce îmbracă acuma cerul, tot n'am să știu cum îți este chipul.

În fiecare seară, în fiecare amurg îl văd altfel.

Știu numai că ești frumos, atât de frumos încât n'ai chip, și chiar dacă l-ași cunoaște tot n'ași putea să-l țin minte, așa cum nici oamenii nu cunosc chipul lui Iisus, și dela o zi la alta vei trece de atâtea ori prin gândul meu încât chipul tău se va șterge, cum se șterge chipul sfinților din icoane de sărutul credincioșilor.

Te iubesc, te iubesc așa de mult și totuși nu știu cine ești, și totuși nu știu cum te-arăți... Te iubesc, și aș vreau să-ți spun mereu, sacadat, sensual ca refrenul ghitarelor apusului, dar tu par'că n'auzi, par'că nu trăești...

Dar sunt fericită, așa de fericită...

Mă faci așa de fericită, când știu că vii, când știu că iar ai să te apropii de mine. Și îmi vei lua copul și-ai să mi-l răstorni pe spătarul scaunului, cmeștor, turburător, așa ca să nu văd decât nebuloasele roșii ce trec pe cer, și chipul tău cel fără linii, fără de nume.

Și aplecându-te și tu o să-mi loși pe gură rodia însângerată a gurii tale, și suflările noastre calde se vor contopi, și buzele tale vor lua între ele pe ale mele, și ai să mă muști dureros de dulce.

Așa de tare, așa de dulce, încât sângele din piept ce-l las acum pe batistă să mi se pară că e din mușcătura ta dulce.

Și...

Și, uite, vezi, acum când vântul suflă rotogoale de polen, când soarele a înroșit băltoacele cu sângele ce i s'a scurs din rană, când roching-chairul nu mai mișcă deloc, îmi îndrept șalul de lână, mă învelesc bine și te-aștept...

Vii?

Vino...

Divagații pentru iubita

Tie, lumină albă, ce te arăți stratificată prin transparente, dimineața, în odaia fetidă de noapte,

fie izvor jucăuş de veselie, de iubire și de puritate, ca izvorul în care joacă
 umbra și lumina,
 fie stînjă de cristal, albă, sănătoasă și înviorătoare ca diminețile curate de
 primăvară, când te speli pe ochi cu roua florilor,
 fie căsuță umilă, ascunsă între ierburi și flori otrăvitoare,
 fie căsuță umilă în care pălpăie încet dar lung, focul iubirii,
 fie stînjă slabă pentru forțele murdare ale lumii,
 fie rază de soare pe un maldăr de gunoi,
 fie toată viața mea !

Mi-ai apărut în viață într-o întorsătură pe care voiam s'o jur. Să trec pes-
 te. Mașina suflului meu murdar de dorințe și poște sufla, mai aprins când mi-ai
 apărut îmbrăcată în rochia de cristal a dimineții,

în linia lungă a purității eleganții.

Veneai cu roua iubirii pe buze, și surâdeai amorului care trebuia să vină,
 să cadă de undeva,

Și tu stînjă astrală, sortită iubirii, ca valul valului, ca pământul florilor și
 florile pământului.

Si tu copil blond, pălpăire ultimă a iubirii eterne, tocmai tu, lacrimă blondă
 a dumnezeirei melancolice, tocmai tu m'ai întâlnit la colțul pe care l-am umplut
 cu mirosul murdar de poște și dorinți, tocmai tu.

Si mi s'a luminat fața, în fața Maicii Domnului în icoane când învie Isus
 Hristos, și focul dorințelor mele murdare s'a stins cu fum de maarte negru, cum
 se stinge lumânarea cu fum gros după ce a înviat Hristos, și pe când speriată
 căprioară din altă lume te ulti la ochii mei de demon în care focul poștei se
 stinge cu lacrimile mari ale recunoștinței,

eu,

eu păcătosul,

și-am căzut în genunchi și și-am cerut iertare că nu am ascultat porunca
 să te aștept pe tine.

Am vrut să fug,

să mor fugind,

să trec ca o furtună în lume, iule, nebulos.

Așa cum treci și tu, ca un fulg ce lent și mulțumit trece între eter și pământ,
 departe până la o lentă dispariție...

Dar dacă ne-am întâlnit,

dacă viețile noastre s'au isbit contopindu-se,

dacă-mi dai voce să-ți sărut poala rochiei,

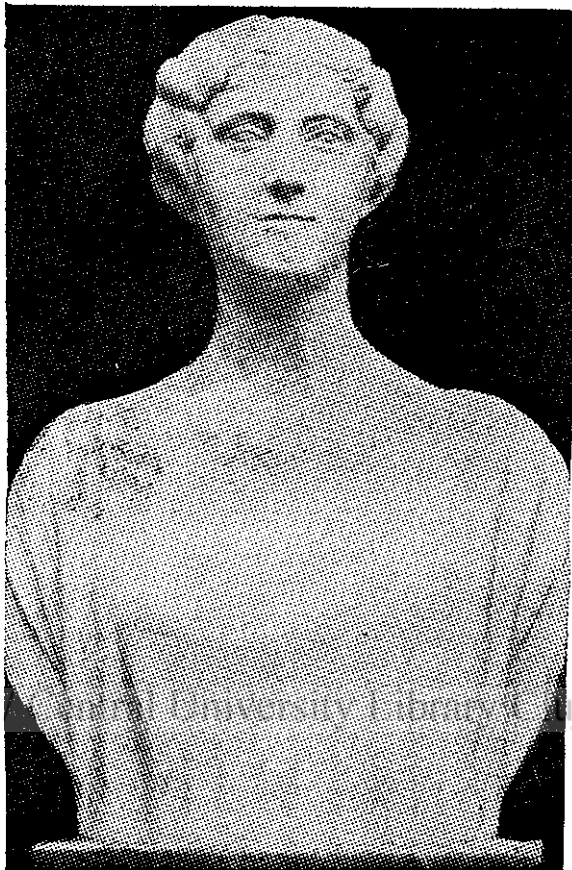
și dacă, o ! mai ales, dacă acum cu lacrimi de azur și de cristal în ochii
 mi aliniți părul aspru de viață,

sunt un altul,

sunt al tău,

suntem unul pentru altul...

Ași vrea să te cânt pe coarde de azur, pe coarde ce să nu răsună decât

BCU Cluj

ANTOINE BOURDELLE

D na Simu

Colectia muzeului Simu

C A E T E L I T E R A R E

acolo, sus, unde sunetul se face zumzet, și zumzetul se face zimț, zimț de pește de argint afundat adânc în nor.

Ași vrea să-ți redau chipul cu-o pensulă de fulgi de gând, și să fi-l pun într'o ramă de cer de cântec de cocoș, și cu geam aburit de ceață matinală..

Ași vrea să te transform în scris, în arabescuri fluide de fum leneș de țigare, în volute de gând, în rânduri lungi și dulci ca o alintare melancolică pe păr, în tot ce nu s'a mai scris, și tot ce nu se va mai scrie.

*Iar dacă n'am reușit și nici n'o să reușesc,
dacă între trei figurine tu ești una din ele,
vreau să rămâi luminoasă, curată, și blândă,
ca dimineața sănătoasă de primăvară,
ca o rază de soare eșemeră în temnița lumii,
ca un crin alb încovoiat sub roua iubirii,
ca o iubită,
ca o sfântă.
ca fine...*

Tu.

CATEDRALA IN BURG

de EUGEN JEBELEANU

Platoșe de piatră sub tăcerea largă.
 Jos, dantele grele ; turnul: surlă trâmbă.
 Geamătul sub care, senior pe targă,
 Unduie pilaștrii'n linia lor strâmbă !..

Iată — afară uliți mici și cocoșate
 Se'ntretaie ude — cruci de piatră moartă.
 Nu trezi străjerul din această poartă :
 Ar deschide iară chinuri ferecate.

Porumbeii — aceștia albi sunt o durere,
 In firide roase, reci de întuneric.
 Sub solzii de lespezi poate e un cleric.
 In priveghiu cu morții pentru re'nviere.

Arbori, — rânduri drepte. — injectați de clor,
 Vor deschide cale ; nimeni n'o să plece !..
 ...Și pe caldarâmul rece și sonor
 Nici chiar mersul nostru n'om simți că trece,

Timpu'n rotogoale-a patinat pe îngeri
 Și le-a dat o față blândă și mirată.

...Trist zâmbește'n unghiuri de lumini scaldată.
Ființa, ce se'nnață prin atâtea'nfrângeri !..

DRUM DE OSPICIU ¹⁾

de GEORGE ACSINTEANU

Cotiră tăcuți, câteva străzi intortochiate, cu numiri de mitropoliți valahi din mahalaua Cuțitului de Argint. La capătul unei ulițe strimte, cu rămășițe negre de noroi, prin nopuri nedefinite o bucată dreptunghiulară de tablă albastră, bătută pe scândura unei porți noi, le arată generos calea dreaptă: Șoseaua Viilor.

Motolog târât, de două animale, cu îndoitele coaste eșite în proeminență, un tramvai scund îi salută din vale, cu un scârțâit anemic, pe liniile de fier, mâncate lacom de praf. Indiferenți, în liniștea care-i înfășurase, se îndreptară, pe trotuarul uscat, în urma cutiei hodorogite, ambulante, cu firma ștearsă de ploile orașului. Până la bariera capitalei neconținut apăsați de aceeași tăcere grea, uniformă, Ion Tudor și prietenul său Prun Coriolan nu deslăpiseră de pe buze nici-o vorbă, deși cel din urmă avea de spus multe lucruri. Nu-l întâlnise pe prietenul său, decând acesta fusese internat, în spital, bolnav de febră tifoidă, totuși observând liniștea solemnă depe chipul lui, nu îndrăzni să i-o strice... Privi și el împreună cu Ion Tudor, mecanic, toate lucrurile și toate faptele care se perindau învăluite în pătura prafului gros, stârnit de vehicule și de animale.

Când cimitirul imens le eși în drum, înbrăcat de arbori, de crucii de pietre în baso-reliefuri și de flori cu nuanțe și mirosuri multiple, ochii drumeților fugiră printre grilajurile de fier. Plutiră întrebători, câteva clipe, pe deasupra monumentelor negre, apoi se opriră în bariera orașului care se zărea departe.

Aspectul cimitirului nu răscolise acum în creierul lui Ion Tudor, nici frântură de gând. Alte dăți, când intră în cetatea morților, sau când trecea numai pe lângă zidurile ei rămânea în profundă contemplație, cu ochii numai vis... numai cuget! Acum toată ființa lui eră seacă de gând. Dece? Poate unde avea aerul macabru-ridic al uni îndoliat care se ducea la mort?... Purta într'adevăr iriși vii, în mâini, strânși în două buchete bine îngrijite și un pachet lungueț, care făcea impresia unor lumânări groase, învelite în hârtie galbenă. Prun Coriolan avea și el sub braț un pachet, mai mic. Lui nu-i dădea de gândit acest lucru; fața îi strălucia senină ochii-i cercetau cu amănunțime pretutindeni.

Ion Tudor când eși din oraș, îndreptându-se pe drumul tăiat de o cale cu mâl uscat și tare, sorbi aer mult în piept...

— Parc'am scăpat din cătușe de fier.

— Dece? întrebă Prun Coriolan, absent la exprimarea adâncă a prietenului său, dar mulțumit și el în sine că, în sfârșit, a ajuns la câmp.

Ion Tudor îl privi cu vădită nedumerire. El își închipuia că și pe Coriolan îl năbușe orașul cu sgomotul și căldura lui ticsii de mirosuri tari, urâte. Dar acum întrebarea *dece*, parc'ar fi avut alt sens, latent, un fel de regret manifestat. Și aceasta îl mâhni! Cum, și el este la fel cu ceilalți? Doar dintre toți oamenii un singur prieten își găsisese, cu mulți ani în urmă, pe el, pe Prun Coriolan, pentru că, de atunci privia viața prin același ochian prin care o vedea el. E adevărat că nu-l întâlnise de mult timp, decând se despărțise de el. Dar ce importanță are timpul când

1) Din „Piatra neagră”.

sufletul e stincă vie? Nu, nu, prietenul lui nu sa schimbat definitiv! Ce, dacă îl primise așa de rece, atunci, fu față Copșa? Și, dacă, la cluu, în tunel arăta a fi un bețiv de rând?... Nu, astea sunt porțile prin care ese obseala creerului luminat, muncit. Dec el trebuie să-i arate prietenului, să-l convingă ferm că orașul e hăd!... Dece să-l convingă?... Ce-i folosește lui asta?... Ce?

Multe semne de întrebare începură să se aprindă electric și să se stingă simultan, în cămăruța gândului. Simțea încercarea unui sentiment bizar... Dacă prietenul său va iubi mult orașul cu oamenii lui, cu viața lui, cu localurile de noapte, cinematografele și teatrele, atunci de bună seamă că el îl va pierde... Il va scăpa și pe acesta, pe singurul lui prieten, pe apele cu vârtejuri și alunecări amețitoare ale banalității omenești: Și el va rămâne iarăș singur... singur în mijlocul mulțimei forfotitoare...

— Uite-te lung, în urma ta, la ell... Cercetează-l amănunțit, să vezi ce urât e!

— Cine? întreba Coriolan, fără să bănuiască sbuciumul sufletesc, care se ascundea sub cuvintele astea rostite netamnisam.

Ion Tudor dădu drumul la vorbe cu sens adânc, smulse fără să vrea el, din miezul creerilor. Afirmări grave cădeau prin cuvinte tari. Cu fiecare vorbă rostogolită din cerul gurii, ușurări și seninătate vibaru în sufletul lui.

— Orașul, prietene, orașul! Tu nu-l vezi? Parcă-i un monstru lungit pe scoarța pământului cu solzi tari de fier și de cleștar, care zângăne mereu... mereu!

— Crudă comparație, Ioane.

— Și totuși reală. Ascultă-mă pe mine! Să te sui tu într'un foișor înalt și să privești oamenii de sus, din înălțime... Lumea asta de jos, care ne stropește cotidian, din mașini, cu noroi, sau ne ingenunche cu greutatea banului!.. Crede mă, frate eu o observ de multe ori din înălțimea gândului și o cunosc în toată goliciunea și nimicnicia ei. Ai să vezi și tu că aci jos nu mai sunt, oameni, ci milioane de viermi cari colcăie pe spinarea pământului atât de răbdător, atât de răbdător! D'abia atunci pătrunzi realitatea.

Ion Tudor așteaptă răspunsul cu nerăbdare. Prun Coriolan, complet distrat, dădu din umeri, fără intenția de a-și jicni prietenul, cătuși de puțin.

— Nu știu ce să-ți răspund, Ioane! Tu azi vorbești ca din Apocalips. Probabil unde mergem la cuibul nebunilor. Pregătește atmosferă oportună.

— Hm! Hm!

Zâmbete aere tăiară colțul gurii și o descărcare de dispreț și de resemnare îi goli plămâni. Iși lăsă capul în pământ întunecat și nu mai vorbi.

Prun Coriolan își dădu repede seama că-și mahnise prietenul. Observând liniștea solemnă care se lăsase din nou pe chipul alb, nu mai îndrăzni să i-o sfărâme cu vorbe. Totuși luminoase câteva gânduri se împletiră, în multe șuvițe, deșirându-se prin scintele ochilor verzi spre Ion Tudor, în timp ce pașii lor se mișcau energic. Pe câmp, plutia un aer sănătos, încărcat cu miros crud de iarbă nouă, care se întindea verde și bogată până departe!..

„Prietenul meu astăzi iar e bizar ca atunci când a început să scrie presa „Casa nebunilor“ Ce ochi ailatați poartă! Ce frunte largă, tăiată de cute adânci!“ Și dialogul de acasă îi sună în gând lui Prun Coriolan.

— Să mergi tu la spitalul central de nervoși și să observi cum hohotește pri-

măvara în piepturile nebunilor... Să vezi, mă Prunule, cum își trăesc, unii din ei viața; numai în gând, numai în simțire, numai sub pleoapele închise!... Să vezi!

Aci depunătura amintirii se rupse din gândul lui Coriolan, pentru că ochii lui se înfățișează cu cerul. Că albastrul rece se contopește cu verdele aprins de soare. Două turnuri, indecise la început, apoi din ce în ce mai deslușite, mai strălucitoare se înălțau spre albastra mare, liniștită și întinsă în rotunjime, către Dumnezeu, tocmai ca două semne drepte de chemare.

— Acolo, e cetatea nebunilor!

Intrebarea lui Prun Coriolan căzu fără răspuns de nicăeri și se risipi încet, neauzită de ființă omenească, printre firele de iarbă, ca un pui de vânt ușor.

— Nu mă auzi Ioane? Ești supărat?

— Eu?... Nu.

Tănărul tresări din visarea lui grea, ce-l furase pe aripi înalte, uitând și de drumul care-l parcurgea spre lăcașul cela duși depe lume.

— Te-am întrebat: acolo e sanatoriul unde mergem?

— Da, la turnurile de aramă

— Mai avem mult drum de călcat?

— Nu știu!

Pentru că în oasele picioarelor simția furnicări de durere, o amărăciune se lăsă molcon pe chipul lungueț și proaspăt bărbierit al lui Coriolan. În el se stirni o mică revoltă și începu să se uite la prietenul său cu întrebări multe, legate una de alta.

De ce o fi ținut cu atâta stăruință să facem, tocmai azi lungimea asta obositoare de drum, până la balaniuc? Nu cumva are o rudă bolnavă și mie nu mi-a spus?... Să crezi!... Da, da, mai mult ca sigur. Deaceea a luat flori și hrană și țișă-rile de la mine.

Prun Coriolan băgând de seamă că fața tovarășului său e pământie, icoană reală a unei măhniri adânci gândi să facă o glumă în legătură cu presupunerile lui tainice, ca să-și mai distreze prietenul. El nici o dată nu-l supăraseră ca astăzi și asta nu-l împăca deloc. Simți în inimă înțepături de remușcare. Prietenul său avea dreptate întotdeauna în discuțiile mai înalte și acum să-l supere?... Nu, nu, lasă că-l împacă el.

— Te-am prins hoțule!

Ion Tudor cască ochii mari, întrebători.

— Pe mine?... Cu ce?

— De geaba mai ascunzi! Nu știi că eu sunt telepatist?... Am aflat!

— Ce ai aflat?

— Prin transmisiune de gând!

— Ce, omule?

— Pentru ce mergem la spital!

— Păi asta mi se pare că o știi tu de acasă, decând ți-am cetit piesa de teatru.

— Ce știi eu d'acasă? Mai nimic!... Lasă piesa! E vorba de altceva!... Tu te ascunzi de mine.

— Eu? Ascund?... Ce ascund, mă? Ești trăsnit?

— Nu sunt de fel, tu ai o rudă.

— Rudăăă?

— Da, da, o rudă, un neam!

— Dacă zici tu că am, am. S'ar putea om fără neamuri? Toți gândacii pământului au rude, darmite omul?

— Atunci de ce nu mi-ai spus?

Ion Tudor se însenină la chip și începu să ridă.

— Ei nu, că te-ai întrecut cu firea! Cum eram să-ți spun, omule, așa tamni-sam; Domnule, eu am o rudă!?

— Puteai foarte frumos. Nu era lucru greu. Spre exemplu când am plecat de acasă, Frate Coriolane eu am o rudă, bolnavă de creier, în spital, și mergem s'o vedem!

Isbucnind deabinelea în răs, improvază mimica unui ștregar. Propri repede degetul arătător îndoit de cel mare și îi dădu un bobărnac. Coriolan, cu nasul roșu de lovitura căpătată și cu ochii umezi, tresări:

— Ce faci?

— Te felicit că ești un mare telepatist.

— Vezi?... Nu ți-am spus eu.

— Ca să ghicești prostii, continuă Ion Tudor cu acelaș răs senin... Eu prietene, n'am rude prin balamuc. M'a ferit sfântul! Am avut un singur bunîc bătrân, care atunci când și-a dat seamă că i-se întunecă mintea, s'a spânzurat. A fost destul de inteligent ca să nu dea ocazie oamenilor să rădă pe socoteala lui. Așa că... vezi tu... nu prea ai nimerit-o!

Prun Coriolan se decepționează și tăcu. Un gând totuși, crescut nou în brazda creierului, îl însenină ca și când ar fi descoperit cine știe ce mister. Triumfal atinse prietenul pe umărul drept.

— Bine, să te cred! Haide, zic și eu ca tine, că n'ai pe nimeni în spital! Atunci, dragul meu, florile și pachetele cui le duci?

Crestat par'că din galbenul aprins al soarelui, un zâmbet se lipi, pe fața lui Ion Tudor. Lămurite mișcări din cap și o milă adâncă se desprinse mută din ochii brunî.

— Sunt atâția, acolo peste zidurile de piatră!... Ai să vezi tu prietene... sunt atâția.

Și iarăși, tăcerea, ca de plumb se ghemui între călători, până la turnurile roșii, de aramă veche.

C O M O R I

de C. I. VĂLCEANU.

In suflet port — dintr'un răzor uscat —
Povestea unui car cu boi și jug
Și rugă grâurilor care fug
E'n strașina săracă a unui sat...

Din maluri nisipoase port frânturi
Mirosuri de fânețe și de soc
Și rămășiți de moară și de scoc
Și cântec de caval și arături...

Beșugul brazdelor legat în snopi
Mi-a plămădit în sufletu-mi minuni
Cu slăvi albastre pline de lăstuni
Și fremătări de șiruri lungi de plop...

Și drumuri albe care ncing cu sârg
Prin rapiță — adâncul pădureț —
Le simt cum vin fugar pe băltăreț
Să ume zească'n mine poame'n pârg...

In suflet port — crescute din îndemn
Pe locurile dragi unde-am crescut —
Păduri care mă strâng culcate'n lut...

Mă recunosc... și plâng cu ochi de lemn...

UNU CARE ESTE ALTUL

de PAN. M. VIZIRESCU.

Fără direcții și cu gânduri neprecise despre el, Arcadian s'a urcat într'un tren pentru a merge nu se știe încotro. Și trenul care a pornit într'o dimineață sau într'o seară dela capătul tuturor drumurilor, ca un proiectil infundat cu oameni, tae pământul în două jumătăți lungi. Oamenii care îl locuesc s'au pus în piept sufletul de călătorie, iar pe celălalt îl duc adormit în bagaje până unde indică biletul de C. F. R. De aceia călătorii sunt un fel de oameni deosebiți de cei care nu sunt călători. Ei stau impachetați în bănci și cuceresc văzduhurile, adunând în zeama ochilor culorile câmpului. Trăesc puțin (cât ține drumul) și pe urmă se transformă.

Arcadian s'a urcat în tren, fără să-și pună sufletul de călătorie, deoarece subit îi venise în minte întâmplarea lui Goethe, când mergând odată spre Weimar s'a întâlnit în drum cu Goethe de mai târziu în ținută de mareșal. Din pricina asta Arcadian nu are astâmpăr acum. Cum stă cu fața în direcția mersului, vis-a-vis de el e instalat un călător fix, cu brațul drept înfășurat în vată și legat de gât. Până să-l priceapă adânc, Arcadian cugetă la locul pe care îl ocupa el (bolnavul) și gândi că tot p'ala l'ar fi putut ocupa și dânsul, după cum rănitul ar fi putut foarte bine să stea în locul său. Dece? Sunt locurile hărăzite cui să aparțină? Sunt legate de destinul celui care îl ocupă și poartă pecetea însușirilor lui? Arcadian nu văzu altă explicație decât că toate au fost ocupate la întâmplare. Și cum lucrează întâmplarea asta? În modul cel mai simplu din câte dictează împrejurările, ... probabil, ... sau ... altfel... să vedem. Și mintea nădravanului călător se turbură. Ochii i se opriră asupra omului din față, îl învălură cu lumina lor și rămaseră continuu pe hainele lui, pe figura trasă și nevoie, dar mai mult pe brațul rănit. Vru apoi să simtă pe el vâzul altuia și începu să gândească în sufletul bolnavului. Și se văzu pe sine cu ochii altuia, nu ca într'o oglindă, nici ca într'o fântână, ci gândind în gândul celui alt, cu care i se păru că s'amestecă.

— „Ei, da, cugetă Arcadian, eu *sunt un oarecare om, asta sau ăla* în ochii altuia. Dece n'ori fi *ăla* când el șade într'un loc în care a-și fi putut sta *eu*, când viața lui pot să mi-o însușesc numai cu gândul?”

Cugetând, sufletul lui se scurse ca un lichid în mâna bolnavă, iar suflarea i-se varsă în plămâni celui care stăpânea mâna. Șira spinării i-se înodă cu toți nervii bolnavului și începe să simtă durerile brațului care veneau cu arsuri ce înfringhiau osul până în umăr și cu frământări tiranice în toată carnea.

— „Ții... mâna asta e mai grea decât tot trenul, gândi Arcadian oblojid-o cu ochii. Iși aduse aminte apoi, că frângerea ei s'ar fi întâmplat într'o noapte tragică. Înainte de a se întâmpla nenorocirea, a făcut o petrecere la o berărie și un prieten al său după ce privise două ceasuri la nevasta unui om cumsecade dela masa vecină a zis că *el este ăla* care îi e bărbat, s'a sculat dela masă și a lovit de gât nevasta omului. Arcadian nu știa ce a mai urmat, a auzit însă mai târziu că în urma cercetărilor, psihiatri au declarat că a fost o identificare perfectă între sentimentele celor doi masculi, căreia ia urmat confuziunea. Se crede că în asemenea momente omul care s'identifică vede pe celălalt ca o proiecțiune ireală a sa, deacea cutează mai departe. Că zuri au mai fost dar cu o anteconvingere mai redusă, deacea n'au avut loc manifestările producătoare de rezultat...”

Cineva surprins de zorul cu care opri trenul într-o stație, luându-și bagajele atinse cu genunchele mâna bolnavă. Arcadian, cuprins parcă într-o tamponare puternică, începu să mugească, traducând apoi în țipete durerile de subț pansament. Parcă își rupea carnea sângerândă în rafele și o arunca apoi în ochii călătorilor. Trenul își prelungi șederea și autoritățile năvăliră să facă cercetări.

- „Mi-a sfărâmat mâna; mor!”
- „Care mână? — se interesază oamenii.
- „Asta!”
- „*Ata-i* D-le? — ziseră arătând mâna călătorului rănit, care nu suferise nici o lovitură.
- „Ce ești nebun, nu vezi că asta nu e mâna d-tale?”
- „Ba e a mea. Unul ca să se convingă o atinse cu degetul. Arcadian își înțepi mai rău țipătul,
- „D-le, e mâna D-lui, — se grăbiră unii.
- „Cum o să fie a lui mă oameni, când durerile scapără în creerii mei?”
- „Așa e, adoagă un altul; *p'ăla* nu-l doare de loc, parcă nici n'ar fi a lui, nu-l vedeți?”
- „Vino-ți în fire D-le, se răsti șeful trenului.
- „D-ta nu pricepi că *mâna aceea* e a mea și că *eu sunt ăla*? De unde știi că nu este așa de ești atâta de sigur?” Oamenii începură să râdă, iar Arcadian continuă:
- „Numai *eu* pot să vă spun care sunt *eu* dintre toți câți suntem aici”.
- „Ești nebun D-le, spuse șeful sigur clătinând capul cu milă.
- „Nebun ești tu că ai pretenția să mă înveți *pe mine cine sunt eu*!” Șeful trenului îi ceru carnetul de identitate, Arcadian însă ripostă:
- „Asta e ca și cum ai lua harta Spaniei s'o pui peste țara noastră, ca pe urmă să zici dupe cum ți-a veni D-tale mai bine: este, sau nu este România, și pe toate să le spui, numai adevărul să nu-l înnemerești: Cine înnemerește repede și bine e filozof. Apoi Arcadian se infurie:
- „Te rog să-mi spui, *care ești D-ta dintre toți de aci*?”
- „*Eu sunt eu*, — zise șeful sprijinindu-se sigur pe picioarele sale.
- „Pardon, ești *ăla*, și Arcadian arătă un altul.
- „Stai D-le că nu poate *să fie eu*, protestă cel arătat.
- „D-ta ești ălalalt precum trenul ăsta e ăl de eri și ăl de eri e ăl de mâine.

MARINĂ

de HORIA ROMAN

*Luntre purtată de vânt pe ntinderi marine
Prora spre care tărfm se îndrumă în noapte?
Care lumînă te chiamă clipind depe fărml
De ni meni vâzui?*

*Taina ascunsă în stăpa albas'ră te doare,
— Biel goeland rânit ce-aştepti, resemnat, în voia furtunei
Căsul lârziu în care sirenele-or plânge.
Necunoscutul tău naufragiu.*

VISUL PROBLEMATIC

de ALFONS ADANIA

Aurel Sterescu nu putea scrie decât pe mese tari. I se părea că mâinile întinse larg și cu putere, lateral, pe suprafața masivă a mesei și întreg corpul încordat la ea susțin un echilibru cerebral între spirit și hârtia pe care scria, iar soliditatea și tăria ei formau la el temelia pe care începea să-și plămădească gândul și să-și exercite. Mai bine lăsa la o parte orșice atrăgător proiect decât să lucreze timp îndelungat pe o masă ușoară și abia la urmă să-și dea seama că temelia slabă și desumflată zădărniciise o admirabilă dezvoltare a gândirii. Masa ușoară îi sbura, par'că printre degete, când începea să scrie la ea și se înălța neconținut, par'că, spre tavanul camerei într'un expiermient de spiritism, cu a cărui întrecere volatilă lupta propriu-i spirit, care își uita de datorie și începea să se joace copilărește. Aceasta era impresia lui Aurel Sterescu. Masa tare, însă grea, se țintuia puternic de podeaua camerei, îl țintuia și pe el și caetul, și gândul. De aceea singurul lucru care și-l cumpărase când venise din provincie, de la părinți, fusese un birou frumos, din lemn roșu și cu postav verde, care se simția, însă stingher în odaia săracă în care patul scaunul, lavoarul de fier ruginit și cuierul jilav erau încadrate numai de văruiala albă neindemânatică a pereților. Aurel Sterescu, însă nu observase aceasta; el voia să învețe să știe și să izbutească. Și, într'adevăr, învăța. Cu aceeași regularitate și sub imboldul aceleiași cerințe naturale care-i cerea să doarmă, să mănânce sau să se reconforteze, învăța mult, cotidian și detaliat, uitând uneori, sau satisfăcând numai pe jumătate, adevăratele cerințe naturale. Nu există nici un eveniment care să-i atragă interesul, nu există ființă, ideie concretă sau fapt emotiv care să-i distragă atenția. Nu-și dădea seama când a început să învețe, știa că a învățat totdeauna, dar motivul, aflarea lui nul chinuise niciodată. Nu știa pentru ce învăța; adică știa: pentru *ca să izbutească*. Era sigur că *izbucirea* vine de la sine, când ai o bază scolastică solidă. Lupta, prin urmare, din răspuțeri ca să-și formeze baza de reușită, Dar nu scria niciodată de cât pe mese tari.

Invărti cheia în broasca ușii, își aruncă pălăria în cuier și trânti volumul pe masă. Găsise în seara aceea un tratat practic rar și reputat, la un anticar, și venise întins, acasă pentru a se pune pe lucru. Își scoase repede haina, cravata și gulerul se așeză apoi pe scaun și se desbracă, repede, de pantaloni, și de pantofi, îi aruncă și pe ei și însăfârșit, răsuflă și își trase scaunul lângă birou. Incepu să citească prima problemă și transcrie într'un maculator. O recită. Nu înțelegea nimic: problema aceasta era mai grea decât ultimele probleme rezolvate, mai grea chiar de cât toate cele de până acum. Iăcepu s'o încerce, nu prindea însă, esențialul și îi era imposibil să facă ceva. Incercă masa dacă era masivă, tare, puternică, dar își dădu seama că ar fi fost o prostie să se îndoiască de acesta: acesta era biroul lui, cumpărat special, și pe el rezolvase, nu mai departe decât chiar eri, proeama secțiunilor lui Wundt în chip *magistral* i-o spusese și profesorul și colegii de facultate și inginerul Marinescu.

— Da, da, magistral! își zâmbi și-eși Aurel Sterescu, fixându-și mai bine ochelarii.

Problema de față era, încă grea. Nu mergea de loc. Stropi mărunți de apă în-

cepură să-i inunde fața și corpul. Nu găsia nici o soluție. Aceasta nu i se mai întâmplase niciodată. Și promisese pentru a doua zi rezolvarea câtorva colegi. Dar ceea ce era mai extraordinar era căldura care cuprinsese întreaga cameră.

— Căldura este de vină! voi Aurel Sterescu să strige tare. Trecu în revistă toate fazele tentativelor nereușite și își dădu seama că numai căldurii i se datoresc toate.

De acum înainte totul era simplu: nu înțelesese problema pentru că fusese cald; fusese cald pentru că....

Nu știa pentru ce fusese și pentru ce mai era cald, pentru că fereastra se afla la spatele său și, preocupat de rezolvare, nu o văzu de la începutul soluționării chestiunii căldurii.

— A fost cald pentru că...

— Am găsit! Fereastra! A fost cald pentru că a fost fereastra închisă.

Se repezi și deschise fereastra, care din cauza canaturilor înțepenite, nu cedă de la început, nemai fiind de mult timp deschisă. În sfârșit se deschise și împreună cu ea se deschise și pentru Aurel Sterescu un alt orizont. Un val de aer curat, limpede și plin îl izbi. Rămase un moment perplex: niciodată nu mai respirase asemenea aer, nici când...

— Aer nou, plin de viață..., dar, imediat, își reaminti de problemă. Lăsă aerul și se duse la birou, unde o reincepu. Incepea să se lumineze totul: problema era simplă, dar numai căldura pricinuisese incurcarea. Lucrul mergea ușor. Pe măsură ce înainta devenia și mai ușor. Era cea mai ușoară problemă pe care o văzuse vreodată. Nu va mai lucra decât cu fereastra deschisă. În cinci minute partea întâia era gata.

Incepu, fără să se odihnească, partea a doua. Vedeă toată problema desfășurându-se limpede în fața spiritului său și o așternea mecanic pe hârtie: cea mai frumoasă problemă rezolvată vreodată, în cel mai potrivit mediu inconjurător masa puțernică, aerul curat, iar liniștea neîntreruptă.

În tăcerea completă care domina se auziră deodată, în noapte, două hohote de râs. Aurel Sterescu, preocupat, își spuse că sunt doi trecători. Altcineva, însă, ceva mai atent, ar fi ghicit, după râs, că nu sunt trecători, ci femei trecătoare.

Aurel Sterescu lucra mai departe. Răsetele izbucniră din nou, de astă dată sub fereastra sa. La un moment dat, ecuația finală se încurcă. Revăzu, în fugă, cele zece pagini de maculator umplute până acum: nu greșise nimic. Reluă ecuația, dar când ajunse la punctul culminant fu la fel. Nu putea merge mai departe.

În spatele lui, sub fereastră, cele două femei, care desigur, nu fuseseră numai trecătoare, râdeau mai departe. Râsul lor ajungea până la Aurel Sterescu și se transforma în hohote de schelete care-și băteau joc de frământarea sa, al lui Wundt, autorul problemei, și a colegilor. Încercă să-și mai încordeze creionul asupra problemei rezultatul, însă, fu un pumn isbit în masă. Seara aceasta era grozavă, plină de suplicii. Pentru prima oară că i se întâmplase așa ceva. Și femeile acelea care râdeau neconținut!

— Ce tot râd?

— Ce tot râd?!

Voi să ia călimara și să le verse în capete cerneala violetă. Un cuvânt rostit de una din ele îl făcu să le amâne execuția.

— Ha, ha, ha! da, dragă! Și cum intră ea în cărciumă, sare Petrache și spune: «și eu am..., adică am..., și Tănase a..., adică a..., și tu ai... adică ai..., și Costache și toată lumea a..., adică... Eu am... pentru un țap de bere, ha, ha, ha! I-am dat un țap de bere și am... ha, ha, ha!» și o arătă cu degetul. Ea s'a făcut roșie și a eșit repede în stradă.

— Pentru un țap de bere, numai?!

— Da, răspuse cealaltă. Și să vezi ce a mai spus Petrache. Ha, ha, ha...

Aurel Sterescu simți că începe să-i palpitate inima, uită de problemă, de partea întâia, de partea adoua și de ecuația finală irezolvabilă și era, acum, curios să știe ce a mai spus Petrache. Se ridică, tiptil, de la birou, ca să nu atragă atenția celor două vorbărețe și suflă în lampa de gaz, care se stinse. Veni, apoi, la fereastră.

— Zice, Petrache, pe urmă: „Mă, nu mai știu cum a fost cu voi, dar la mine am luat-o și i-am sfâșiat bluza verde, dintr'odată, și..., (ha, ha, ha!) i-am luat sânul și..., iar...“

— Ha, ha, ha!

— Ha, ha, ha!

Aurel Sterescu simți cum i se îngreunează mintea.

— „Și să vezi, mă, cum dădea din...“

— Pentru un țap!

Cele două femei erau două servitoare din vecini, dintre cari pe cea blondă, înaltă și mlădioasă o recunoscuseră în fiecare seară când venia acasă o vedea în poartă vorbind cu soldați.

— Ha, ha, ha!

— Ha, ha, ha!

Erau tinere și o luară, alene, pe trotuar, în sus.

Aurel Sterescu însă, voia să mai audă. Se uita lung după ele și spera să se mai reîntoarcă, dar, servitoarele dispărură după colțul străzii. Era amețit: pe măsură ce ascultase cuvintele femeilor, dela o propozițiune la alta începuse să uite de cele din prejur, să uite de sine, de tot și de toate.

Nu se mai putea ține pe picioare și se aruncă în pat! Simția nevoia de a se svârcoli, de a sări și de a se agita neconținut. Ceva începu să-i licărească în minte: **problema!** Treptat, treptat, problema se apropia mai mult de el, începea să se deslușească mai bine și luă întruchiparea blondă, înaltă și mlădioasă a servitoarei, pe care o ascultase, incidental și fatal, vorbind în stradă. **Problema!** Imaginea blondă îl stăpâna definitiv: amețeala și starea de frumoasă neștiință, în care se afla, îi aduse aminte de o faptă de pe când era copil: cum găsisese, odată, o fotografie a unei femei goale, cum se dusesese, pe furiș, în podul casei și o contemplantă cu nesățiu timp îndelungat, ore întregi. Il cuprinsese un entuziasm neașteptat.

— Problema?

— Cunosc soluția!

* * *

— Viața, lăsați să vie viața! La o parte cu probleme, ecuații, filozofii matematice și matematici filozofice. Vreau să-mi câștig viața și spiritul. Vreau să trăiesc o viață pură, fără miros de mortăciune egipteană și celuloid din gulere nemțești. Vreau viața adevărată, trăită în aer limpede, neimbăcsit de reumatici, imbecili, filo-

sofi guşați și profesori miopi. La o parte toate inutilitățile : vreau senzația nopții petrecute cu o femeie blondă în camera unui hotel necunoscut, vreau să-mi petrec nopțile, în entuziasmul cabaretului, iar zilele în efervescența marilor metropole. Vreau să fiu al meu, să fac ceea ce vreau, să fiu totdeauna lângă o femeie blondă. Toți tâmpiții să râdă de mine; să spună că eu sunt prost, iar ei să-și piardă viața prin propria lor voință. Femeia blondă îmi va ajuta! Voi veni mâine seară acasă, o voi găsi în poartă, voi vorbi cu ea, apoi vom pleca la... și de acolo mai departe. Femeia blondă..

.....

Ana Mihai era nespus de încântată. Ritmul repede în care se petrecuseră toate nu-i dăduse răgaz să se mai gândească la nimic. Nu era nici răcoare, nu era nici căldură. Totul se contopise într'un singur dominant și invizibil element : *plăcutul*.

— Ana Mihai, întrerupse Aurel Sterescu aria americană pe care o fredona, Ana Mihai se înserează, pentru alții, iar pentru noi abia acum *se luminează* de ziua, *de ziua vieții*.

— Da, ce mulțumită sunt!

— Și eu, Ana Mihai, te iubesc. Fără tine nu aş putea nimic înfăptui, dar nu pentru aceasta te iubesc ; te iubesc pentru că ești blondă și ai acelaș suflet ca și mine : uite, nu te pot înșela, fără tine nimic nu aş putea face. Ana Mihai, ești a mea.

— Ești al meu...

— Ana Mihai...

.....

Nu se auzia decât toba și nu se vedea decât fum, și chelia lui Sever Hoğaș. La răstimpuri, toba era acoperită de voci neînfelese, tari, multiple și diverse, iar altădată cânta un negru :

Skies full..

Of.., ambers and blue

That fills the air.

Sgomot. Dans. Tobă.

Balm-y summer breeze

That fills the air;

Chelia lui Sever Hoğaș. Tobă.

Skies full of..

Balm-y summer breeze...

Fum — iar din el răsărea chelia lui Sever Hoğaș.

That fills the air...

Aurel Sterescu dansa, neîntrerupt, cu Ana Mihai, de jumătate oră. Nu mai vedea nimic limpede. Dansa mereu Ana Mihai, blondă, înaltă și mlădioasă, era și mai antrenată. Incepu și ea să cânte acompaniată, în bas, de Sever Hoğaș :

Skies full of... amber and blue.

Balm-y summer breeze..

Aurel Sterescu dansa neconținut. Cânta toată lumea finalul, cu brio :

That fills the, air

Skies breeze

Balm-y... and blue

Skies...

— Buum !

Se făcuse tăcere, se opriră toții și din toate piepturile eși câte un oftat. Toba tăcu, fumul începu să dispară, iar chelia lui Sever Hogaș se făcu nevăzută. Publicul se așeză și se sărută reciproc. Se făcu întuneric și se luminează scena mică pe care apăru... chelia lui Sever Hogaș. Aurel Sterescu aplaudă în același moment însoțit de întreaga asistență.

— Doamnelor și domnilor, și domnilor și doamnelor, vorbi Hogaș. Viața este așa cum vrem noi s'o luăm. Fiecare își alege drumul pe care îl vrea el.

Totdeauna să vă alegeți drumul cu cele mai puține complicații. Să nu vă creați singuri complicația vieții voastre, pentru că vă pierdeți timpul în zadar. Să ne liberăm de inutilități. să nu iubim și să fim tineri.

— Să iubim, îi strigă Aurel Sterescu de la locul lui : Să fim tineri și să iubim Ana Mihai îl reținu, căci era sigură că va vorbi despre femeile blonde.

Toți începură să râdă.

— Buum !

Se făcu lumină.

Jazzul reîncepu :

Skies full...

Idream you...

Are There...

Idream you.

Are there.

Se reîncepu dansul.

Fum. Sgomot. Chelia lui Sever Hogaș. Ana Mihai începu din nou să danseze cu Aurel Sterescu. Aurel Sterescu era plin de fericire.

Are There.

I'm all alone

Tot orașul părea voios, vioiu, sglombiu. Mașina străbătea încet bulevardul animat și colorat de oameni, de case și de cer. Aurel Sterescu îmbrățișă pe Ana Mihai.

— Ana Mihai sunt fericit !

— Și eu !

Orașul era frumos, oamenii fericiți, totul părea mulțumit.

— Ana Mihai esti fericită ?

— Da sunt ca și tine, ca și Sever Hogaș.

Mașina înainta prin viața magnifică ce se desfășura în jurul ei.

Doamnelor și domnilor,

Dacă luați viața în serios, nu ați înțeles nici menirea voastră, nici rostul ei. Dumnezeu vrea să se distreze și vă socoate paiațele lui. El a voit ca viața

să fie o mascaradă pentru cotidianul lui distracție. Sforile cu care ne trage sunt nenumăratele prejudecăți, în care ne încurcăm la fie ce pas. Fiți deci veseli, ca să fiți tari. Nu veți izbuti decât prin veselie. Nu suntem paiațe. Dacă este vorba de distracție putem noi să ne bătem joc de alții.

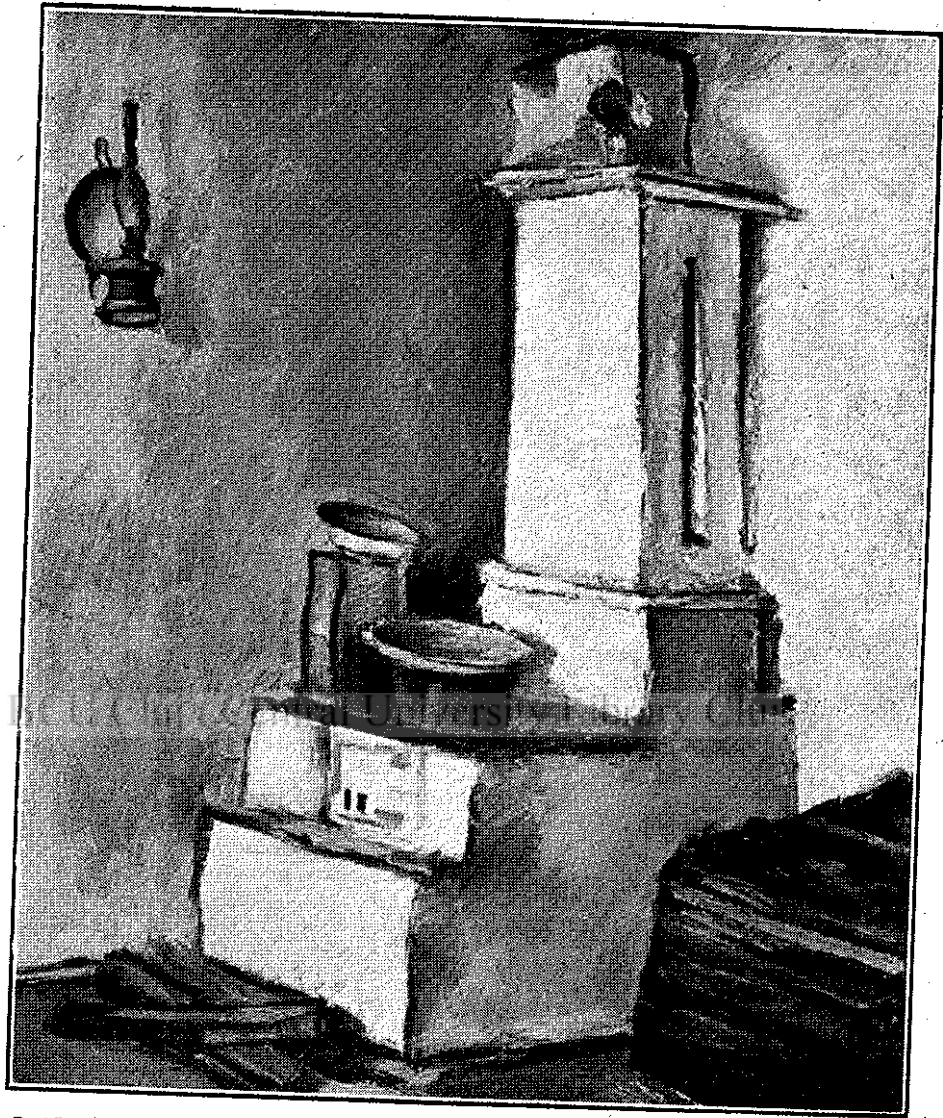
— Ana Mihai ești frumoasă.

Un scaun. Un lavoar de fier ruginit. Un birou de lemn roșu și cu postav verde. Un cuier jilav. Patru pereți văruiți neîndemănatoc în alb. Un pat apoi, și o fereastră uitată deschisă.

Aurel Sterescu se deșteaptă, se sculă din pat, închise fereastra, își trase pantalonii, ciorapii și pantofii, se așeză la birou, răsfoi maculatorul, controlă lucrările făcute de cu seară, le găsi exacte, își fixă ochelarii și strigă cu emfază :

— „Parțea a III-a” —

P. IORGULESCU - YOR

Vatră

C A E T E L I T E R A R E

VRĂJI

de LIVIU DELEANU.

Fată cernită'n alb,
fată bolnavă și bună,
din miriști am cules foi adânci de mac
am fiert în suflet mătrăgună
și lumină strânsă'n pâlnii pentru leac.

Am vrăjit cu somn focul din cărbuni,
am aprins o piatră lângă o răscruce,
seara o să treacă lângă vis, lăstuni,
și strigoii palizi o să-și facă cruce.

Am lăsat în apă buruiana noastră,
stoarsă în picioare la fiecare pas
dracii o să vie și-o să-ți bată'n poartă
cu toacă grea de ploaie și inimă de ceas.

Mestec în ceaun iarbă ne'ncepută
duhuri necurate scump bolborosiri,
bufnița'n risipă aduce veste mută
o să-ți vie n' casă într'un picior o ciută

și boala o să piară'n somn ca'n năluciri.

CHEBERE

de SM. M. VIZIRESCU.

Târgul din Valea Oltețului se spărsese și pulberea aprinsă de vâlvătaile amurgului, plutind ușoară, se coboră spre pământul frământat și năpâjenit de noapte. Fusesse târg mare și lumea venise din toate părțile să vândă și să cumpere, fiindcă era ultimul târg din postul paștelor. Totul parcă era în urma unei bătălii. Urme de copite, cioburi de oale, mormane de coceni și garduri rupte. O vrășuleală liniștită după o zi de frământare între oameni, la o laltă cu animale și lucruri. Sgomotul parcă scufundase în zăvoiul din apropiere, peste care se lăsase o vinețeală.

Numai la poarta târgului mai rămăsese legat de stălpul de fier un cal murg, nechezând de dorul drumului, stăpânului și grajdului părăsit. Cineva l-a legat aci și a uitat mai bine de două ceasuri în baraca de lângă drum, să bea aldămașul târgului. Calul nechează, ridică capul și soarbe aerul pe care-l pufie pe nări. Ochii vioi și mari privesc speriați lucrurile și e străin. Stăpânul lui parcă nu-l tuica în drum și în coama lui copii își vârău capul și-i sărutau fruntea. O coderie de bieci i-se năpâsese în gură ca să i-se vadă măselele și câteva plesuituri pe spate îl făcuseră să alerge prin fața unor oameni. Murgul nedioasă, intinde din picicare vrea să rupă, să fugă, s'ajungă acasă, căci cineva cu mână străină l-a adus cu zorul și l-a legat aci. . . . Luminile începuseră să chipească, prin geamuri mai deslușite. Din cărciuma târziu ieși un om morăconos, tușind. Era Chebere geambașul de cai, omul îndesat și gros cu picioarele aduse și mici, cu ochii vulturești și mustăți aspre tirite pe lângă buze.

Semăna cu un măracine crescut pe locuri pustii, iar gândurile lui scurte, scăpărau din privire.

În gând sau o afacere îi venea după cum întâmplarea îi aducea lucrul în față. Mai departe din gândurile acestea care-l făceau să umble repede, nu se întindea în mîntea lui decât un câmp pe care se ntreceau caii în goana privirii lui. Chebere lua mînzul dela mama lui și îl dădea altuia care-l împerechea cu-o gloabă, sau îl punea înaintea boilor să tragă la plug. Strîngea hergheliei de cai în ogradă și a doua zi trece Oltețul cu ei, la alte târguri. Niciodată nu rămănea cu vie un cal nevândut ori cât de gloabă ar fi fost, fiindcă, îi punea ceva în cap și lovindu-l îl făcea printr'o speritură mai vioi. Chebere purta în mână oricând un căpăstru căci calul lui era slobod prin lume și umbla să-l găsească. Voia să-i simtă între pulpele lui inima care să-și înțeleagă zborul gândurilor peste câmpuri nemărginite. Dar nu l-a întâlnit. A cunoscut tot neamul gloabelor pe care le-a cântat în gura și le-a nșepat în vine, dar toate au căzut pe brânci când le-a ncerat puterea. Toate veneau miloase și plâpânde la el să le dea adăpost și ngrijise căci erau istovite de nauc. Gloabe mari și mărunte, trudite de munci și cioturoase, altele cu forme rotunde dar supte de viață; fără nechez cu ochii umbriți veneau multe din împrejurimi de sate în fața lui Chebere, așteptând cu capul în pământ o poruncă mai mioasă. A vrut poate Chebere să aibe un cal și deacea, a căutat târgurile, dar neaflându-l a urărat geanibasiasa. . .

Chebere, zornăindu-și banii în chimir se apropie cu locul în gură de noul cumparat. El era aspru la nfașare și murgul zărîncu-i înfașarea străină își aprinse scânței, din privire și neastâmpăr de goană în copite. . . . Era un gând fugar pe care Chebere nu-l mai întâlnise. Aruncându-i căpăstru de gură se asvârli pe spatele murgului care se lungi ca o săgeată și disparură necunoscuți pe drumul inoptat și târziu.

Vedere Bărbătească

de PETRE BOLDUR.

Hoinarului Basarabeanu

Te-am văzut așa cum vede sân de ochi o floare 'ntr'un vas nedrept
 Și te-am primit așa cum am văzut la țară mireasă de om drept.
 Și m'am gândit, că soarele, ce n'a putut cu ața-i tare să coase pământul lui
 cu cerul

A fost mai mic ca tine, ce mi-ai curbat
 Simțirea, ca un baros ce'ndoaie fierul,
 Și m'am gândit că rodul florii îl întreci,
 Că tu ai rod, ce nu-l arunci în vânt,
 Precum un iris, semințe'n pietre seci,
 Că tu azvârli din suflet, tot suflet pe pământ.

VAGABONDAJ

de PETRE BOLDUR.

Dacă nu merg după fuga unei frunze, după tremurul unei stele, după dansul unui trup ascuns, vagabondez. A vagabonda pentru mine, înseamnă a rupe din ochi și trup, sufletul plin și rotund. Și totdeauna pentru mine această căutare aproape că mă mulțumește, așa cum mulțumește o acadea, un micuț. Și eu sunt mic. Nu mă mulțumesc cu sufletul meu. Micuțul nu se satură cu o acadea care l-ar fi săturat odată. Eu lupt pentru dulceața mea, singur. Nu primesc darur, dela rude. Munca mea are frumusețea și urâciunea ei. Am vrut, de pildă, să caut în fundul unei omuleș care gesticula ca o paiață și vorbea ca un suflet.

— Bine ești dumneata domnule care nu mă lași să-mi spun vorbele în pace! — Îmi azvârli el.

— Bine, mă, îmi ești prieten de 2 ani și faci pe nebunu?

— A face pe nebunu, înseamnă să ai un cap, un nod și o terminație, să fii un fel de frânghie!

Cum, dragă?

— Iacă așa! Dai drumul sufletului. Il lași să îți se urce în cap, să facă țărăbol. Capul, urlă nodului, și nodul face murdărie pe terminație. Terminația, e arta, scumpule! Și a face artă, înseamnă a face pe nebunu!

— Cum, dragă? Nu te'nțeleg. Dumneata te exprimi futurist.

— Ha, ha, ha! Eu futurist. Futuristii, dadaistii, cubiștii, adică modernistii, sunt o tabără care joacă cu altă un joc curios. Prima, adică „nebunii“, înghit dela a doua, pe cure o voi numi-o tradiționalistii, o gumă pe care adversarii lor au mestecat-o multă vreme. Trece puțin timp și o dau ațeră cu altă formă, altă

culoure, altă expresie. Asta-i poezia, frate! E veșnică și veșnic schimbătoare. Un cameleon.

— *Dare bine drogă, eu nu știu la lucruri din aste, eu știu la suflete. Și cum poezia nu-l suflet, să nu mă mai ostenești.*

— *Să nu te mai ostenesc? Da bine, dumneata ești poet. Nu-ți place vorba care sugrumă.*

— *Cornele încelează! Ai suflet? Ești vagabond? Iți place sufletul, cum ti place unui flămând o pâine caldă?*

— *Tu faci o confuzie!*

— *Care?*

— *La tine sufletul este egal cu pâine.*

— *Am vrut să fac numai o comparație.*

— *Si ai nimerit-o. Două mâncăruri. Numai că una se mănâncă între ea și cealaltă se lasă mâncată.*

— *Tu ai suflet mare, prletene.*

— *Atunci, hai să-ți pap sufletul!*

.....
Acesta-i vagabondajul meu...

GLAS INFINIT

de CORNELIU TEMENSCI.

Ocean cu sticla'ntoarsă - avid spre soare,
Mărind, târziu, în cerc de somn neinsulețit,
Și drumul meu și drumul stelelor hoinare,
Intinde sufletul spre zbor gigant și nesfârșit . . .

Pierdut, fur trup de zodii crude'n spațiu'nvins:
Mă doare fata'n ochi crestată de-ape,
Dar nu mă leg, cuprins, în joc destins,
Cî'nehid trup, chip și suflet în spirituale mape.

Rup măști de clown comun, sleite'n ființa-mi veche,
Sfârșit de mascaradă, din răs și plâns înaltă,
Strivesc ultimul eu din groază de pereche,
De mâine, — nouă părtinire va încrusta pe suflet înflorituri de daltă.

Sunet, reflex melodic al undelor simțirii,
Culori de-azur, ocean, pământ și flori, motiv concret în ochi cuprins,
Glas înmulțit de om sub copleșirea și durerea firii,
Mă'atrag în infinit cu gând întins și suflet nou-aprins.

ȚINTA IN AFARA LUPTELOR

de RADU POPESCU

Mulțimea problemelor care, pieziș sau pe față, din tabere sau singular agită literatura noastră astăzi, și care, creind ele înșile o destul de vastă literatură ad-hoc, amenință spre amploarea unei revoluții cu nenumărați combatanți posesori de idei și formule, se cere rezolvată, cu o dublă binefacere: prima, de a scoate din jocul periculos al ideologiilor celor mai variate și mai nenaturale, creația pură a frământărilor sufletești, a doua, de a lăsa neinițiatilor care se înereaptă dornici dar nedumeriți spre acest joc grandios în micimile, în schimbările și în realizările lui care se cheamă literatură, apariția cristalică a artei poetice, a artei literare, pure, nemțretăiată, neumbrită, nefalșificată mai ales, de intenția ideologilor neartiști.

A face artă, și în special literatura, fără a combina într'o inconștientă plămădire frântura înclinării tale sufletești cu exteriorul frumuseții statuar, este imposibil: această împerechere este condiția esențială, este fundamentul de creație și de viață al operii de incântare, și fără ea ar fi, încercând construirea unui frumos numai aparent, să încerci impresiunea cu o splendidă mănuse atașată unei mâini de lemn. — Dar de la această cerință organică a unui aluat ce se dospește nevăzut, până la impunerea de atitudini sufletești și ideale pe care atâtea didactici literare o încearcă astăzi, este distanța infinită dintre astrele imaginar mărginașe ale unei bolți fără liman.

Se pot cataloga și clasa artiștii, cu destulă bună voință, după felul cum critica și sensibilitatea obicinuită a interpretat un avânt, un gest sau o idee, dar nu se poate dicta din înălțimea unei catedre scolastice: „artista va crea așa, arta se va înfățișa clișeului nostru critic în acest fel, pentru că“... E absurd! și e cam ceea ce se încearcă, cu destulă abilitate de altfel, azi în arena în care se aruncă bogații fulgi ai penițelor românești.

Incitantul „ce qui fait l'oeuvre d'art“ care-l preocupă pe matematicianul Valery, și-a aruncat acum nelămurirea și între noi, și răscolește, de un timp destul de iung, inteligențe convinse, condee compatibile și firi sensibile, — dar și o masă de nepricepuți care năzuiesc, toți cu argumente aparent decisive și cu convingeri nestrămutate, să dea formula pe care s'a născut și dezvoltat arta noastră, și mai ales cea pe care trebuie s'o urmeze credincios în viitor: problema nu se rezolvă pentru că acelaș argument vine deodată în sprijinul a două tabere, cu interpretări diferite dar plauzibile, pentru că în complexul unei probleme se găsesc siliți să se înfrățească asupra unui punct, sporindu-le lor furia, publicului nedumerirea, și pentru că în sfârșit văzând nestabilitatea argumentului poetic, recurg la cel istoric, sociologic, lingvistic etc., fără să vadă că tocmai nestatornicia cu care un rând poetic devine rând pe rând argumentul fiecăruia este rezolvarea problemei, că adică: tenebrozitatea interioară care acoperă actul creației literare este atât de dependentă de construcția interioară a atâtor artiști diferiți, încât nu se poate trece implacabil pe unul sau pe mai multe regulate șiruri în spatele unei formule.

Voi încerca să arăt, având la dispoziție tot acest imens material al meșteșugarilor ideologi, care ar fi formula care ar tranșa, nu absolut corect am spus; e imposibilă, dar mulțumitor criteriile de formare ale literaturii noastre.

Astăzi, lupta este general angajată între cele două mentalități diferite, și ca formă de expunere și ca sens de a concepe creația: tradiționalismul și modernismul este disputa eternă, stereotip reeditată la intervale aproape identice de ani, și care ne atrage numai pentru că e

singura care preocupă azi în mod dominant publicistica noastră literară, și prin aceea ca denaturându-se oarecum, fiecare idee a luat o coloratură specială care le scoate din veșnicul aspect al încăerării dintre generații.

Avem azi tradiționalismul evlavios și ortodox al „Gândirei” un fel de pozitivism social al „Vieții Românești”, avem tendința modernistă de intelectualizare rece până la rigiditate a „Kalendelor”, avem tendința de noutate literară a „Tiparniței literare”, avem în sfârșit vechituri ca „Propilee literare” și inovații țignite ca „Radical” și „Unu”, fără a mai vorbi de o mulțime de nuclee ideologice formulate numai în cenacluri, în curs de apariție sau în proiect.

Între toate aceste strategice grupări, polemica s'a deschis : rare ori academică, uneori murdară, câte odată pasionată, totdeauna pedantă, nici odată cu bun simț fără a avea o ideologie în sensul zilei, bun simțul poate constitui pentru noi, o metodă.

Simplificând, parvenim la scheletul pe care se desfășoară toată această nelămurire, pe care se ciocnesc, prinși în vâltoare, toți cei ce pun mâna pe condei pentru a transmite păreri care n'au nici o tangență cu ideologia decadelor : dar ca o lorelei scriptică, curentul tradiționalist-ortodoxist al „Gândirei”, și care constituie scheletul pomenit, atrage inexplicabil și misterios pe ori ce corăbier de pe undele sufletului artistic, ciocnirea e fatală ca necunoscutul, și tot atât de fatală pentru artist : prins în mreaja ideologiei labirintice, artistul sau criticul părăsește preocuparea, se despersonalizează pentru a îmbrăca haine ce nu-i aparțin, și se agită pe o problemă fără utilitate imediată.

„Gândirea” cere neartistic, prin maestrul său doctrinar și inteligent, Nichifor Crainic, realizarea literară în cadrul unui fond religios ortodox al poporului nostru, sugerând atitudinea „mistic” singura care ar putea rezolva și suplini cerința libertății artistice, în alergare spontană și nestăpânită după clarități și libertăți, și reclamă menținerea fondului național și conformarea pe cât cu puțință, la o nouă legendă a „Sladismului, aparent mai apropiată de facultățile noastre autohtone.

Contradictoriu, și inevitabil greșit, un curent nou, al „Kalendelor, cere realizarea artistică pe plan european (internațional) și se intelectualizează până la rigiditate și răceală, desfăcuți de orice necontrolat mit, și transformând rațiunea în ideologie.

Pe plan teoretic ambii combatanți, cu toate bisericuțele și sateliții ce le aderă, au dreptatea unui anume punct de vedere, raportat la o practică artistică, teoriile devin simple goluri.

Preconizările artistice ale „Gândirei” nu se pot menține, măcar în polemică, decât prin procedarea la contorsiuni silite, prin aruncarea de noi metode și argumente în luptă, care cu toată tendința protagoniștilor de a forma un tot convingător, au fiecare sensul lor diferit și pledează pentru el, aceste acrobații pot reuși, în parte, în fața publicului, datorită inteligenței cu care se trag sforile acestor schimbări de concepții la fiecare pas, și pentru că dela începutul turnurei ideologice „Gândirea” a sălășluit, în aprecierea falșă a publicului, pe un fond de dreptate, și mai ales de necesitate, nu atât artistică, cât cultural-națională. Publicul vedea prin necesitățile imediate ale vieții politice sociale, care în ultimul timp au devenit esența atenției generale, și în acest obiectiv, nu tradiționalistul total, cum preconizează „Gândirea”, nu putea însemna decât o împletire a unor noțiuni diferite : *politic, social, cultural* ; însemna menținerea în linia normală a lumii noastre, judecata sănătoasă asupra timpurilor și mai însemna în acelaș timp simpatia publicului și ușoara lui convingere de către greșala artistică, predominantă în linia revistei, dar aproape neglijată de cititcri, tradiționalismul național social era comod, era simpatic, era

convingător, judecând, acest tradiționalism era logic și cerut; o declanșare de stări sociale nu se poate face cu bruschetă, fără imense riscuri, și chiar cu prețul lor, ea tot nu se poate produce fără aprobarea masei populare pe care o privește, care o suferă și care va reacționa brutal contra ei, când nu-i e favorabilă. A te menține în linia unei conduite național-sociale milenare, a o urma în ritmul vremii pe care ea îl impunea implacabil și general, este aproape ideal și în orice caz binefăcător pentru stările materiale ale societății; iată cum curentul D-lui Crainic a putut găsi atâți adepți și număra atâți convinși, și iată cum, acum când curentul începe să capete în ochii publicului adevărata sa colatură pur artistică, prin sensul greșelii publicului, ne vom explica persistența greșelii gândiriste.

Revenind la artă un tradiționalism în sensul cuvântului, devine un non sens: căci, ca natura, arta trăește universal și peste timpuri; ea este produsul unor necesități și unor ascunzimi sufletești până într'atâta eterne, dar necunoscute. Incât ea s'a putut rea-liza la distanțe de mii de ani, aproape identic, în intervale care au asistat cum s'au rostogolit societăți, au sucombat concepții, s'au schimbat religii, și s'au născut popoare; e de ajuns o privire atentă și cunoscătoare asupra acelei splendori de lumina tomnatecă care a fost decadentismul alexandrin, pentru a-i constata asemănări isbitoare cu realizările atmosferei actuale, se desprinde din aceasta un exemplu: realizarea artistică este pendinte numai de construcția interioară, vastă și personală a fiecărui creator pentru a constitui un punct pur și etern, chiar când se bate cap în cap cu «fețele unui veac» cum se exprimă un mare poet. Ori ce frumusețe nouă, este o *allô* sonoritate născută cu orice individ creator, care a adunat în plasa sufletească întocmai ca pe niște fluturi, toate stelele și sorii cerului său interior, pentru a le resfrânge constructiv și meștugit într'un *alt* cer, al *lui* dar pe care generos ni-l dăruiește; atât de individual se construiește un fragment artistic, încât poate fi surprinzător în apariția lui lină sau zornăitoare, la un moment care îndreptăția după regulile comprimate de ideologi, cu totul altă arătare: perioadele artistice au venit independente, succedându-se în cursul vremii, dar fără a fi fost legate de un brâu regulator, cerut de necesitatea timpurilor sau de organisme naționale, cum ni leau zugrăvit atâți teoreticieni.

Aceleaș lucruri se pot spune și intelectualilor dela „Kalende” care răspund „Gândirei” cu intelectualism la religie, naționalism științific la misticism, cu ipoteza latină legendei „slave”, lăsând în acea părăsire arta și pe artist. Preocuparea lor nu naște în căutarea realizării în sine, ci în tendința de a conforma opăra, prin alură planului european, prin concepție raționalismului și setei de a ști, și prin sensibilitate, strămoșești noastre latinitați. Oare prin faptul că Arghezi are accente de misticism iar Galaction e numai sbuciumare religioasă, sunt mai puțin doi mari artiști?

Sau pentru că Minulescu nu are nimic din religiozitatea fondului nostru ortodox și este numai răsunetul românesc a tuturor sensibilităților franceze dintr'un anume timp, este un poet neînsemnat, neveritabil?

Totuș pentru că la începutul acestui articol am promis și propria noastră formulă, dacă trebuie neapărat pentru dezvoltarea literaturii noastre nu o vedem decât într'un: *tradiționalism cu tendințe de proiectare*, formulă care ar împăca în mod logic și artistic vechea dispută a generațiilor: pentru că prin însăși făptura fiziologică a artiștilor noștri, este o legătură între ei și neam, și deci există necesitatea unui tradiționalism, în acest sens, dar și pentru că mersul sufletesc al indivizilor ne este necunoscut, ca să putem aprecia la un moment dat dacă o operă este „modernistă” în sensul de azi, sau are

are legături cu arta românească. Fără a pretinde că nu e necesar și schimbul și cearta ideologică de azi, — își va avea folosul, mai ales asupra culturii — credem că toate privirile trebuesc ațintite avid către creația independentă și individuală. Preocupați, de cercetarea convingătoare a lui Valery, cu criterii estetice, să așteptăm realizările halucinante, al adevăratei arte, prin marii și adevărații ei sclavi.

Spre o înlocuire a ideii de Dumnezeu

de ALEXANDRU DRĂGUS,

Rațiunea este de sigur cel mai important factor, dintre cei abstracti, ai individului.

Este singurul mijloc, singura schelă pe care să te sui până în vârful clădirii misterelor și care să-ți arate, uneori, adevărul sau neadevărul lor. Desigur însă că rațiunea nu e competente de a judeca decât fenomenele încadrate în jghiabul misterului; care este însă factorul care a contribuit la păstrarea și mărirea lui, nu judecata o va dovedi. Nu prin rațiune vei dovedi de ce impresia pe care ți-o face frumosul, aparține indiferent cărui cadru. Dacă judecând vei fi sigur că e o imposibilitate să nu te impresioneze, până în ultima fibră a constituției tale, o marmură, o pânză sau femea care prin calitățile ei fizice și intelectuale coincide întocmai cu noțiunea individuală asupra frumosului, noțiune care după *Bonaventure*, face parte din sfera superioară a rațiunii, deci este o obligație pentru fiecare individ să și-o formuleze dinainte, atunci, rațiunea nu-ți va explica niciodată de ce impresia acea momentană de extaz, s'a transformat într'un extaz etern pentru un lucru, de ce aceeași impresie s'a transformat în dragoste, mai târziu în pasiune și necesitate, față de o ființă, în adorarea orbă față de o divinitate, dacă aceasta poate să existe, în adorarea care, prin forța lucrurilor, ajunge, și ea necesitate.

Dacă rațiunea va dovedi care este punctul de origine al unei idei de Dumnezeu, nu tot ea va fi cea care să arate de ce această idee, aproape idee fixă și bolnăvicioasă, a ajuns astăzi îmbrăcăminte a tot ce este mister.

Și atunci se impune o întrebare (pentru noi cei de astăzi întrebarea poate ocupa un loc în cadrul vast al rațiunii): care poate fi punctul de plecare a ideii de Dumnezeu, indiferent dacă va fi poli-sau monotheism. Iar răspunsul nu s'ar putea găsi, decât făcându-ne o autoanaliză prin care să vedem că numai slaba noastră constituție psihică e cauza acestei idei. E destul ca impresia, pe care un moment critic din viață ți-ar produce, să fie atât de mare încât să-ți pari singur, pentru ca să simți imediat nevoia de a te agăța de ceva de care-ți dai perfect seama că e o iluzie; dar lașitatea umană nu întreabă de asta. Chiar dacă sprijinul găsit va rezista tot atâta cât rezistă scrumul, unei apăsări, cu toate acestea rămâi cu ferma convingere că ai găsit un sprijin pentru simplul motiv că erai pregătit, era o idee înăscută sau în cel mai bun caz, a idee care ți-a fost introdusă prin tradiție.

Lașitatea celor vechi, a celor preistorici, o lașitate mai motivabilă prin simplul fapt că trăeau într'o epocă în care siguranța individuală era inexistentă a trebuit să apeleze la forma rigidă a unui Dumnezeu, găsind-ul în toate obiectele din fața lor. Pentru ei era o *forță*; și acelaș lucru preschimbat în ritm cu progresul făcut a ajuns Dumnezeu de astăzi; sau mai scurt: *originea Dumnezeului de azi, este oala de lut, zeificată, atunci*. De ce? Pentru că orice efect cere o cauză, care dacă ajunge la o oarecare perfecție, are la bază tot aceeaș cauză perfecționată proporțional cu ea.

De ce însă s'a ajuns la adorarea unui Dumnezeu, care redus este acelaș cu cel primitiv, nu prin rațiune o vei dovedi, am mai spus-o.

Pentru aceasta este nevoie să te transpui, nu în sfera intelectului a celor preistorici, ci în sfera lor psihică.

Frica, lașitatea, adică unul din acele sentimente cari ajung până la tangența sufletului, i-a silit să ia o măsură; și au luat-o. Pentru cei de mai târziu măsura această, trecută prin facultatea de reproducere și exagerare, adică prin imaginație, era deacuma un lucru moștenit pe care au trebuit să-l păstreze pentru acelaș motiv care i-a silit pe primii bipezi să-l creeze. Și iată prin urmare că idea această de Dumnezeu nu s'a luat decât ca măsură față de o atât de precară stare socială.

Măsura această însă, nu pornește dela o idee? E de prisos s'o mai afirmăm. Dacă religia, credința, nu este decât rezultatul unei, mai mult sau mai puțin fericite, inspirații, atunci din punct de vedere al originii filosofice, stă pe o treaptă egală cu orișicare altă idee.

Ș'apoi nepornind decât din cadrul nostru al muritorilor de rând, nu este absurd să te supui până la ridicol, unei producțiuni cerebrale care să nu fie decât a noastră? Dacă nu, atunci ca o logică urmare, trebuie să te închini tuturor părerilor și ideilor cari s'au perindat prin arena filosofică, iar dacă da, atunci de ce o facem, noi, cei din secolul XX, cari nu mai avem nici un motiv pentru a o scuza, incognoscibilul de eri, cauza lașității de atunci, fiind azi în întregime sondat și cunoscut sau cel puțin în majoritate?

Dacă totuși persistă încă necesitatea de a te închina cuiva, regretabilă necesitate, un vot de blam pentru acela care nu are destulă tărie să treacă deasupra unor ruginite tradiții, nu ar exista atunci și alte idei cari să-ți satisfacă acest defect organic? Este aproape o obligație pentru fiecare individ să-și creeze ideile cari să-i poată ține locul unei idei de Dumnezeu, pentrucă, o repet, este o idee care nu mai poate exista astăzi, este o idee luată într'un moment de groază, e ultima încercare pe care au făcut-o cei primitivi pentru a-și câștiga o oareșare stabilitate sufletească.

Și ideile acestea individuale să nu fie nimic altceva decât o înlocuire mai civilizată corespunzând perfecțiunilor câștigate dealungul secolilor.

Astăzi nu știința ar putea să facă aceasta pentrucă nu e complectă. Trebuie să fim siguri însă că va veni și timpul acela. Nu ne este permis să o negăm atâta timp cât cunoaștem progresele științifice cari se fac într'un tempo din ce în ce mai rapid. Până atunci, adică până la precizarea lucrurilor astăzi trecute în cadrul misterelor, nu putem înlocui aceste stupide concepții cu altele două și anume cu acea de *vid*, de *vid relativ* și *metamorfoză*?

Căci dacă religia caută să dovedească și dovedește chiar, o origine a lumii (pe căi atât de ascunse și întretăiate, încât omul de azi căruia îi stă la dispoziție o știință oareșcare, nu se mai poate împăca cu ele) prin aceste două idei s'ar reuși acelaș lucru, numai cu deosebirea ca ar avea o oareșcare precizie.

Nu poți tot atât de bine să spui că lumea s'a format din acel *vid* care fiind relativ, a avut în el acea materie eterogenă care sub influența unei metamorfoze să ajungă atom, din atom moleculă și în ritmul acelorași schimbări molecula să ajungă lumea de eri, actuala și viitoarea lume?

Nu este o demonstrație științifică, deoarece niciodată știința nu se va împăca cu ideia unei imbinări de *vid* cu acea de relativ. Este însă o idee care să meargă mai sigur, mai fățiș căreia să i-se vadă defectele, așa încât fiecare individ să și-o poată modela cu aceea pe care crede el că l'ar putea mulțumi.

Toate acestea în locul capitolului zis științific al religiei. Iar în locul părții morale este oare nevoie de o amenințare cu iadul și blesteme, este într' adevăr nevoie

de crearea unor personaje legendare, ca toți sfinții și doar ne bucurăm de un considerabil număr, pentru a ne da niște maxime și pilde cari astăzi, prin banalitatea lor sunt accesibile oricărei rațiuni? Care om, și cântăresc cuvântul acesta cu cea mai mare minuțiositate, care om are nevoie de așa ceva? Cred, vreau și sper că pot crede, că mai există suflete atât de înalte încât să se mărginească la tot ce este permis unui om să facă. Și sufletele acestea, existe ori nu religia, rămân întotdeauna același. Ceilalți însă, cămătari, excroci și pungăși, nu prin religie vor fi convertiți la justa linie de conduită.

Se mai pretinde încă, de către mulți credincioși, că e nevoie de creștină într'un Dumnezeu, pentru a avea imagiunea perfectului în față noastră, o imagiune către care trebuie să tindem.

Dacă nu vom găsi această imagine în mijlocul nostru, atunci nu atât de departe trebuie plasată.

Este într'adevăr nevoie de a avea o țință spre perfect; fiecare suflet va fi însă în stare să și-o creeze atâta timp cât va fi suflet.

Și atunci pe scurt: nu avem astăzi nevoie de o idee conducătoare pornită dintr'un sentiment atât de evitabil al nostru ca frica sau lașitatea. Singura noastră călăuză ar trebui să fie rațiunea pentru că numai ea este cea care să poată pune lucrurile sub adevărata lor lumină fără a fi injectate de primitivismul nostru care astăzi se exclude singur. În momentul când se vor ridica altare singure acestei noi idei, așa cum s'a mai făcut odată într'o epocă prea stupidă pentru ca să se înțeleagă această religie a raționalismului, în momentul aceasta prin forța lucrurilor va dispărea inepata religie divină care oricât de vastă ar fi, rămâne totuși cadrul, jghiabul, peste care am trecut de mult, datorită gradului de civilizație și cultură la care am ajuns. Și repet nu rațiunea unui singur individ care să domine masa, ci o rațiune pornită din fiecare creier pentru el singur; căci ar fi stupid să mai credem, că în epoca în care există atâta variație de spirit s'ar putea ca un număr de oameni să se împace cu o idee dictată de unul singur.

Religia astăzi atotputernică este o piedică progresului spre care trebuie să tindem, deoarece este punctul împrejurul căruia ne grupăm cu toții, un punct care domine prin falsitatea lui; înlocuind-o cu o idee individuală care să corespundă necesităților de intelect și suflet va fi desigur în folosul nostru, dându-ne o certitudine asupra faptului de ce, cum și pentru ce existăm.

MASCA TRAGICĂ.

Poate că prin falsa și ingrata prizmă a istoriei imaginea lui ALEXANDRU DAVILLA, va rămâne aceea a unui bătrân paralytic cufundat într'un jilt mobil, și care s'a ocupat de teatru,

Poate...

Pentru noi însă, ALEXANDRA DAVILLA, va rămâne făurarul teatrului românesc, deschizătorul porților templului Thaliei, în țara lui Mircea.

Asemenea lui Mircea din estampă ținând Cozia în mână, DAVILLA ne va rămâne în memorie ținând teatrul românesc în mână și însuflându-i geniul său dramatic.

Și vom răsfoi din când în când cu duioasă amintire și profund respect nemuritorul „VLAICU VODĂ” și ne vom spune în minte: iată prima piesă românească. „Iată ce putem numi opera noastră clasică dramatică!”

Și atunci ne va reveni în minte ca un dureros leit-motiv figură fizică a lui DAVILLA, din ultimii ani. Acea dureroasă mască de tragedie antică cu ochii cufundați în orbitele negre, cu gura, cu rictusul amar de suferință înaltă...

Mască de profundă tragedie, făcută de groaznicul grimeur: viață mult mă vei mai obseda?

L'am văzut odată la reprezentația lui „Vlaicu Vodă”. Il adusesse cu căruciorul de copii să-și vadă opera scrisă într'o cavalcadă de Pegasus. Si la un moment dat de după ochelarii ce mascau orbitele, s'au ivit pure, două lacrimi. Și infirmul a vrut să le ștergă. Vru să-și ducă mâna la batistă. Dar cerebelul luat pe cuțitul bestiei ucigătoare nu mai răspunse voinței creierului. Si Davilla evocă cel mai tragic gest posibil. Un fel de întoarcere a mâinii, repetată, un fel de vâslire, un gest ca și cum vroia să întoarcă ceva înapoi. Narcis punând mâna zăgaz fluviului vremii. Dar fluviul nu-și întrepruse cursul și luă în el pe bătrânul paralytic cufundat în jiltul amintirilor și-l aruncă în marea neantului.

Il vom scoate noi și-l vom putea repune în luminoasele icoane ale memoriei noastre recunoscătoare, sub forma lui Alexandru Davilla, geniul nostru dramatic?

Putea-vom noi alunga imaginea aceea de groaznică mască de tragedie, pusă creatorului de meșterul grimeur: Viața?...

CRONICA PLASTICA

Shweitzer-Cumpănă; Walter Becker, Sârbu, Băjenaru

Schweitzer-Cumpănă. — Prin renovarea temelor de inspirație, pictorul nu a marcat, totuși, o înnoire sau o evoluție a talentului. Fără a putea fi acuzat de manieră, îl revedem același: impresionat, prin lipsa simțului, — sau neglijarea, — desemnului, prin lirismul, violent și exploziv, al culorilor, deși nu posedă o înțelegere a culorii, pentru culoare.

Peisagist, și acum în urmă, „orientalist”, Sch.-Cumpănă împrumută totdeauna subiectului aceeași expresivitate dură, același dinamism sufleteș, realizat în dinamismul culorii. Natura îi este, astfel, simplu cadru în care, eruptiv, își proiectează viziunea lăuntrică, sbuciumul lăuntric. Este o deformare, coloristică, fără ca să fie culoarea scop, dar instrumentul cel mai de seamă al expresiei.

Nu subtilizează însă culoarea, care poate fi acuzată de stridență; dar este un cântăreț expresiv al luminii.

Ciudatele armonii albe ale lui Schweitzer — Cumpănă, conturează, definitiv, acea exaltare și frenezie sgomotoasă a temperamentului său, de violent lirism: Cumpănă este un liric. Clară și prea tare, obositoare, lumina aceea care explodează, envalissantă, revoluționară substanță materială, par, că.

Dar neputința de subtilizare și de nuanțare, l'au făcut să eșueze în tentativele de clar-obscur, nocturnele, unde șlefuirea era cerută cât și sângele rece. Deacea, nu poate să rămână decât ca pictor al clarităților și al tonurilor solare. Deacea eșuează și efectele de lampă, academic impresioniste, în care nu poate aduce o mai rafinată nuanțare, paleta lui impropriu minorelor armonii. Dar porumbul, de foc pare sub ripia soarelui: flăcări. Dar rănește, lumina.

Peisagiilor orientale, tratate în deobște, de mult timp, în uniformă manieră, le împrumută aceeași expresie, adogată subiectului, constituind un nou sens, o vedere proprie. Și aici, explozia luminii întrece impresia, vizuală și dă impresie tactilă. Lichidă, și se pare, topește conturile și le confundă. Impresia tactilă este aspră, de ferbințeală. Lumina roade și subliniază obiectele și, dogorînd, stăpânește, asimilează, desolidifică.

Impresionat, temperament explosiv, liric, expresivitatea pictorului o găsim, în primitivismul simțirii, fierbinte și brutală, în spontaneitatea, nouă caracteristică lirică, în expresivitatea, dinamică, a culorii. Scăderile, în exagerarea menționatei caracteristice.

* * *

Walter Becker. Artist strein. Criticii l'au consacrat, imediat, mare. Cu unele rezerve, care, în parte, vor fi formulate aici, îi recunoaștem evidente calități.

Intrunește două diferite expresii, două maniere, sub un unghiu unic.

Nu apreciem, întru total, maniera caricaturizantă. Suntem îndeajuns de familiarizați în rețetele de primitivism, simplificator, factice și de voită puerilitate, mai cu samă că noutatea adusă nu este multă, nici expresivă.

Isbutește însă realizarea humorului, cu pointă tragică. Am reținut desenul 1 (expresia calului) cât și caricaturele portretului, din 13.

Dela caricatură, în sensul larg, la desenul de puritate clasică, excesiv de lucrat, dar excesiv de simplu (câteva linii estom-

pate) sărim la maniera nouă.

În două bucăți remarcate, studiile-portrete dela 33 și dela 45 i se dăsvârșește, în toată puritatea de expresie, talentul.

Este, în 33, (fata care stă rezemată în cot) o estompare și o simplificare până la exces. Expresia toată este în simpla închidere a ochilor. Atmosfera, în nepreciziu-neă conturilor, liniilor. În atitudinea, atât prinsă. În mâna care sprijină fața.

Urmărirea și explicarea, tehnică, a expresiei este foarte grea la Walter Becker. O găsește (ca, de pildă, la femeia dela 45) într'o imperceptibilă alungire a liniei unui ochi; în mărirea, abia vizibilă, a distanței dela nările nasului la baza superioară; în anumită, discretă, întoarcere a mâinii, prin ușoara dilatare a nărilor nasului. Expresia nasului nu este, nici ea, realizată prin clarica desenare a ridei, ci prin umbrirea, fină, a feței. Este un cântător al „nuanței”. Și un înțelegător al ei.

Technica lui Walter Becker, nu poate fi însă utilizată de orșicine. Se cere o specifică înțelegere a observației și o rutinată abilitate tehnică.

Sârbu. — Din cei trei expozanți dela Mozart, mai prezentabil este Sârbu. Fără a afirma un talent plin și mare și nici o școală care să mascheze lipsa, pictor muncitor și modest, mediu, Sârbu a ajuns la unele realizări, dacă realizări sunt, în progres cu cele antecedente. Acea multiplicitate de stiluri care vădea și lipsa unei unitare viziuni interioare, trude spre un început de uniformizare. Desenul este, parecă, mai expresiv. Mai brună, culoarea.

N. Băjenaru — În carrefoarul mediocrităților (Pejin, Nicolau, Vartanian), la Mozart, demn de atenție nu poate fi decât, cel mult, pictorul Băjenaru, format de modernă școală franceză.

Exitând încă, și un suficient clarificat; subjugat încă de influența ale căror reminiscențe ușor transpar, predominante, artistul promite totuș, fiindcă nu este lipsit

de simț și chiar talent, o viitoare realizare a sa, de proprie expresivitate.

Talent decorativ, prin simplificarea sinuoasă a liniei și prin efectul (ne referim în deosebi, la „Popasul în drum spre mănăstire”) obținut prin surdinizarea (și uniformizarea) culorii; cu preferință pentru nuanțele de gris, nu realizează atmosferă însă, în acele peisagii în care surprindem, totuș, unele fericite întâlniri de tonuri. Vizurozitatea și adâncirea expresiei nu știm dacă va veni: deocamdată, se constată o neaprofundare suficientă; efect superficial; o neurmărire și neconturare a expresiei. Culoarea și compoziția negradate; sentimentalitatea incomplexă, primară.

O mai mare atenție și o mai conștiincioasă observare a subiectului am remarcat în portretul de femeie, de armonie cenușie, care ar fi o dovadă a taliei posibilităților de creștere a unei drum propriu și o infirmare a acuzației de lipsă de sensibilitate.

EUSTATIU VLADIMIR.

P. IORGULESCU-YOR

Pictura d-lui Iorgulescu-Yor este o floare care a prins rădăcină într'un pământ simplu, dar bogat. Un drum fără cotituri a-nevoioase îl va aduce la capăt; satisfacerea unui suflet lucrat de o continuă frământare vizuală, care nu zorește satisfacerea, decât realizând-o. Clișeul sufletesc, trece prin laboratorul unui abil meșteșugar, care realizează efecte precise, impresionând în plin și colorat. Pictura d-lui P. Iorgulescu-Yor, îți lasă în suflet un reflex, care aduce cu sine satisfacerea muncii, încordării pe care o depui, admirând. Lumină muncită interior, aplicată la viziunea unor frumuseți necaptate până la penelul d-sale. Privești unele tablouri, cari sunt o adevărată rugă, prin ochi, pentru liniște. D-l Iorgulescu, meșter frământător, turnător, rămâne în pictura noastră, un punct dintre cele mai rotunjite de așățarea continuă a unui spornic talent.

PETRE BOLDUR

CARNET LITERAR

Brațara nopților de Ilarie Voronca

Arborând înalt pavilionul pestrițat și făl-făitor al modernismului, d-l *Ilarie Voroca* și-a publicat al cincilea volum din opera dumisale care orișicât de renegată ar fi, totuși, trebuie să recunoaștem că înseamnă un moment în literatura noastră.

Brațara nopților e contemplarea (după cum o spune destul de modest titlul) câtorva nopți: o noapte la mare, alta la munte, alta în tipografii, una revoltată, altă sentimentală, conjugală etc. Toate, însă, animată de un imens suflu liric care alimentează toată opera d-lui *Voronca*.

Poetul în fața nopților are acea nelinește cosmică de post belic, are puțin din frica animalului în fața întunericului: unde sunt plimbările cu brațele încrucișate în jurul taliilor în ierbile nocturne sală de concert pentru greerii romantici? Unde sunt tirdele de șoapte de dragoste în fața cearcănului de nori al lunii? Sau unde e voluptatea pasivă de calm și potolire în fața „*rosace-i*” *Notre Dame de la lune* pe care *Laforgul* o recomanda ca pe un pyramidon de luat spre potolirea unui suflet neliniștit? Pentru d-l *Ilarie Voronca* noaptea este o tortură: ea îi frământă sufletul bolnav de poezie între degetele-i pline de mister și întuneric.

În fața nopții asemănătoare cu noaptea Neantului, a marii creații, în fața nopții care:

„*Dar din noaptea pământului. iese frăgizimea legumei.*

Și în noaptea inimii răsbate tic-tacul deșteptător al iubirii.

Gleznele cântecului au agerimea cerboaicelor.

Și'n arătura grasă a sărutului, anotimpul germinează.

Rotunzește'n aerul bronzat coapsele fructului.

Trezește'n vitrinele cărni păpușele cu resort ale mușchilor.

Spumegă'n țesuturile și în vine alcoolul libertății”.

D-l *Voronca* exclamă:

„*Sângeie meu ca o lance isbește lepezile cerului.*

Deschidă-se mormintele și iasă fiul omului.

Pumnii mei zgăduie temelțiile cerului.

Temeliile nopților.

Și ca Prâslea cu cuțitul insomniei sub bărbie aștept venirea păsării măiastră.

Rotesc brațele în zdrențele văzduhului. Privirea e un arcuș deșteaptă viorile depărtărilor.

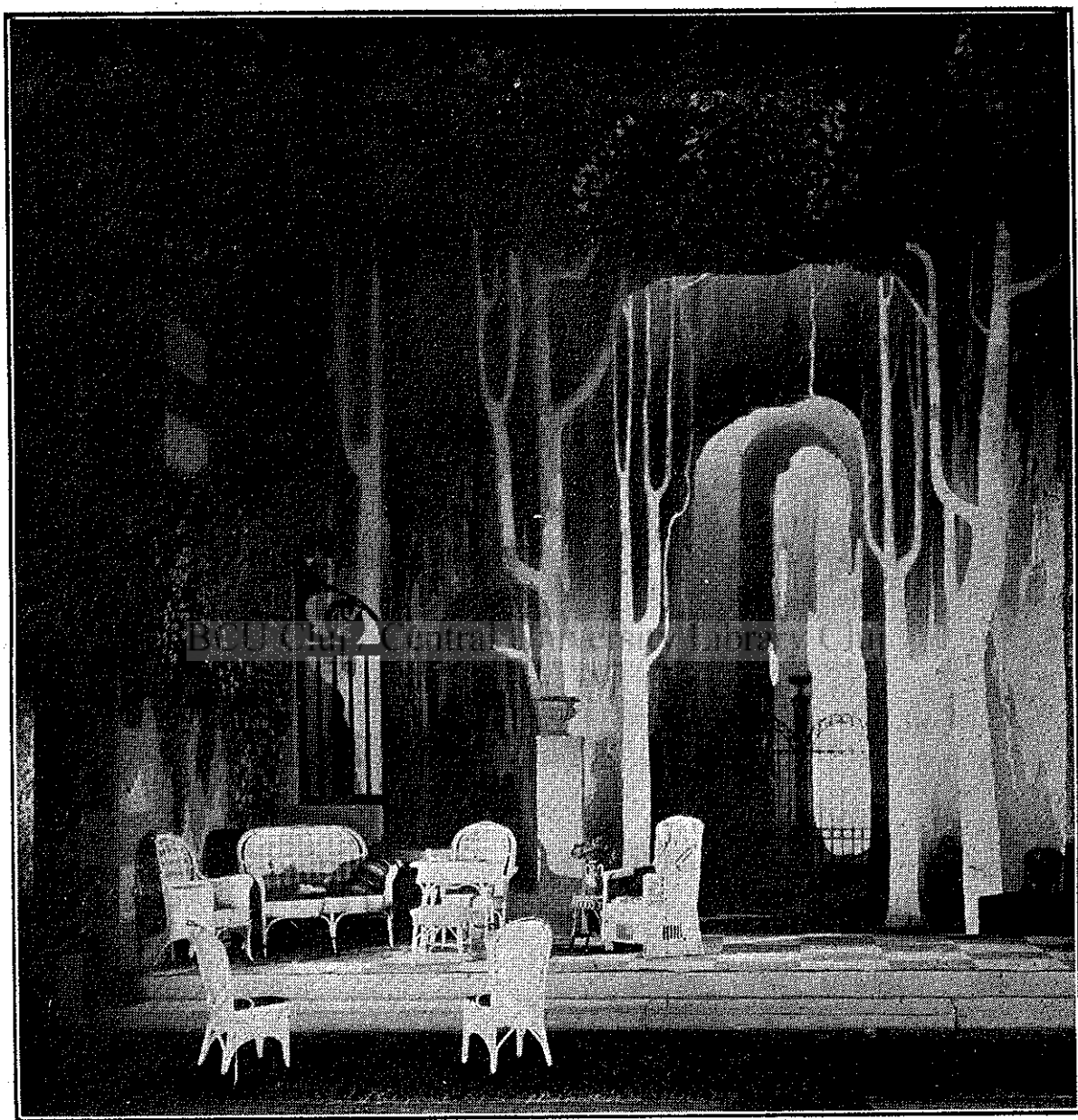
Pintenul neliniștii îmi sângeră coapsele.

Bine înțeles că la acest sentiment de neliniște *superioară* se adaugă sentimentele *inferioare*: dorul persoanei iubite, duioasa amintire, inevitabil sprijin pentru un suflet chinuit care amintire revine în poezia D-lui *Voronca* sub o mulțime de forme: *Stephan Roll*, care freacă podeaua lăptăriei, ca apoi să sculpteze îngeri, *Chelaru*, vechi prieten, impiegat la C. F. R., și mai ales mama, căreia D-l *Voronca* îi consacră versuri demne de antologie, ca acestea:

Și plânsul Mamii în camera de alături ca un borangic.

Plânsul Mamii mușcând scoarțele fărănești sugrumat în hortote.

Plânsul Mamii ca un vers în hohotul nopții.

VICTOR FEODOROFF

Decor din „O femeie fără importanță”

CAETÉ LITERARE

cu proveniența ingenuitate, neadequarea metaforei cu sentimental, și fatala repetiție a imaginilor, ca: *ledera, mazăricea, bi-voli sub lațul vântului*, etc. etc.

Incontestabil însă, că imaginile D-lui Voronca au o forță aproape inaccessibilă și o plasticitate rară. Sunt versuri ca:

Aduci din addancuri o găleată cu limbișe foarte limpede.

Sau:

Păștea liniilor sărută inșutul.

Sau:

Dar am văzut prăvălindu-se ca o lafa bătrând, muntele pe pântecul plantei.

Sau:

Ca un păun crepusculul se desfoare luminează coridoarele cetății.

Sau:

Și hanurile ingenuitate la răsucit ca biuoli.

Sau ca orice rând din volum care dovedește forța incommensurabilă a unui real talent, și a unui adevărat poet.

G. IONESCU

Petre Strihan: "Penumbre"

Cartea cu versuri a d-lui Petre Strihan ne-a parvenit abia acum, ceace explicită—pretentios—întârzierea cronice! noastre.

Pentru poezia d-sale, pe care n'am putut-o niciodată preciza între modernism ponderat și un tradiționalism viu, am avut întotdeauna simpatie. Într-o seară, la ce-

naclul "Lovinescu", d. Petre Strihan, cu felul său interesant de-ași declama operele, a avut un succes semnificativ care a contribuit, credem, în bună parte la hotărârea de ași reuni în volum rodul celor 6—7 ani de activitate literară diletantă.

Trecă o panică prin herghelia stiveilor. Un inger își făcea o esarfă din plan-

sul Mamii.

Un inger își luneca degelele prin părul despletit peste porum-bieli umerilor.

Și fuga spre inundarea de ferictre pe care fi-o da iubirea, iubire pe care de asemeni D-l. Voronca o cântă pe coarde neuzitate nici ca frumusețe, nici ca originalitate.

După cum s'a putut vedea până acum

din scurtele citate pe care sgarcira hârție ni le îngăduie, poezia D-lui Voronca abundă, e o inundată, un torrent de imagini care mai de care mai reușite. Pentru a face o cronică detaliată volumului de care ne ocupăm ar trebui să-l-reproducem întregime, rând pe rând, căci nu există vers care să nu conțină cel puțin o imagine. Și în asta, poate, stă unicul defect al *Bătării Nopților*.

Reni, reni, ca placa negativă a foto-grafiilor.

Reni ca niște balamale la porțile pis-curiilor.

Sau vorbind despre mare:

Să înghi tesiculul lunii, pântecul nopții.

Sau:

Marea își pune o rochie de gală.

Prinde o medalie la gâtul vântului.

etc. etc.

Apoi, tot din cauza multitudinii imaginilor,

„Penumbrele“ d-sale — titlu sugestiv și adecuat textului—sunt mărturisirea sinceră a unei sensibilități aparte. Poezie de imagini, poate numai de imagini, accentele ideologice fiind accidente trecătoare, ea se clasează—singulară și sveltă—intr'un colț al bibliotecii care—acum și pururea—ii aparține. Căci nouă (poate și dumneavoastră) ni s'a întâmplat nu arareori să parcurgem binevoitori cartea poetului X și să întâlnim

la intervale scurte imagina diformată a d-lor Argezi, Minulescu, Adrian Maniu etc.. Este această constatare un elogiu adus d-lui Strihan care a alungat reminiscența insinuantă a favoriților noștri cântăreți, izbutind, cu proprii mijloace, să realizeze o operă personală? Evident că da. Și pentru instalarea aprecierilor noastre superlative reproducem în întregime OGLINDA d-sale:

O G L I N D A

Apă fără fund, apă de ocean,
 Umbra o îneci, linia o frângi;
 Apă ce-mi topești clipele în an.
 Și-anii grei în albii pietruite-i strângi.

Apă fără milă, apă fără fund,
 Turburul mă muștră, zâmbetul mă chiamă;
 Apă cari sapi înfinit rotund
 Și de mine însu-mi faci să-mi fie teamă..

Zac sub liniști moarte goluri ce frământă
 Viața'n așteptare, fapte 'n prag de gând;
 Eu îți cer cu dreapta hotărârea sfântă,
 Tu-mi asprești cu așchii, drumul altfel blând.

Și m'adapi cu lacrimi din cristalul tău
 Și-mi arunci un fulger când mă 'ncrunt în mine
 Și mi-arăți că omul a făcut un rău
 Tocmai când socoate c'a făcut un bine.

Apă înghețată în eternitate
 Coaja ta mă 'npinge cu—ace de fiori;
 Când aud în ușă deget ce nu bate
 În dntinul unui om de două ori,

Te arunc pe lespezi și îți sfărăm coaja,
 Să-mi trăesc îndemnul până—acuma rob,
 Dar din cioburi aspre se încheagă vraja.
 Și-mi culeg robia 'n fiecare ciob..

HORIA ROMAN

CARNET DRAMATIC

T E A T R U L N A T I O N A L

O femeie fără importanță

de Oscar Wilde

Ar fi un prisos plictisitor povestirea pe scurt a subiectului piesei de care vorbim deoarece acțiunea în „O femeie fără importanță” nu numai că e de cea mai clasică banalitate, dar aproape că nu importă: o femeie fără importanță, nu este o operă dramatică a cărui fir de conducere să derive din acțiune, ci din caracterele atât de diferite cari figurează aci. Iar aceasta este desigur singura valoare a întregii lucrări.

O societate engleză formată din caracterele cele mai variate și capricioase, e deajuns pentru un talent ca acela al lui Oscar Wilde, să creeze cel mai sugestiv cadru de acțiune.

Strigătul mamei îndurerate și blamate strigătul acela: „eu sunt dezonorată iar el nu e; asta-i tot! E banala poveste a eărbatului și a femeii; ea suferă iar el nu”. Strigătul acesta ar rezuma întreaga operă dramatică, întregul conflict dramatic vreau să spun, care să termine prin fericita exclamare a lady-iei Hester Worcellei: „legea lui Dumnezeu e numai iubirea!” S'ar pare după toate acestea că „o femeie fără importanță ar fi o simplă romanță și nu s'ar greși dacă nu ar exista o avalanșă întreagă de aforisme și maxime — destul de lungi și măsurate — cari sub priceperea și talentul actorilor să ajungă totuși acceptabilă. D-na Maria Filotti a realizat cu talentul pe care-l cunoaștem, rolul principal cu atâta căldură și simțire, încât nu elogiile noastre l'ar putea înfățișa.

Ne-am așteptat ca atât d-nii Băltăjeanu și Calboreanu, cât și d-nele Natașa Alexandra și Anna Luca să fie atât de perfecte.

A fost o surpriză însă apariția d-lui Critico în rolul lui Giraldo Arbatnot în sufletul căruia se petrece cea mai bizară luptă între durerea mamei lui care trebuie apărată, și obligația pe care o are, — prin legile naturii — de a o sili să-l ia pe tatăl său de soț.

D-na Puia Ionescu-Mihailide, cu multă pricepere și o stilizată atitudine, a realizat rolul lui Hester Worcelley după necesitățile piesei: nu fidela interpretă a americancei reci și fără suflet; în Hester Worcelley trebuia înțelegă fata tânără frumoasă și care să fie orcând gata să cedeze adevăratei pasiuni.

Dacă am amânat-o până aci pe d-na Zimniceanu e pentru a-i aduce elogiile noastre, de sigur; puțină variație însă între tonul dintr'un rol față de celălalt, ar fi de igur în avantajul domniei sale.

Din toată distribuția atât de perfectă a „Femeii fără importanță” singură D-na Goby Danielopol a reușit să aducă o notă de distonanță: orcât de defavorabil i-ar fi fost rolul în sine, totuși d-sa devenise direct agasantă prin talentul cu care și pregătește mereu intrările.

Spectacolul a fost pus în scenă de d-l Enescu, și s'a bucurat de reușitele pânze ale d-ului Victor Fedoroff.

Alexandru Drăguș

S T U D I O N A T I O N A L

Mușcata din fereastră

Comedie în 3 acte de d. Victor Ion Popa

Noile orizonturi deschise, în ultimele stagii, teatrului românesc, spre alte me- leaguri decât cele ale dramoletelor, melodramelor, siropurilor și inutilităților de ori-

gine apuseană de către d-nii : *G. Ciprian* cu *Omul cu mârșoaga* și *George Mihail Zamfirescu* cu *Domnișoara Nastasia*, sunt. astăzi, reîmprospătate de talentul tânăr și nealterat ce respiră puternic din „*Mușcata din fereastră*” a doua lucrare dramatică a d-lui *Victor Ion Popa*, cea mai bună piesă de până acum, a actualei stagiuni teatrale, în care mediocritatea pieselor a fost acoperită de succesul obținut de regie și de interpretare.

„*Mușcata din fereastră*” constituie un categoric succes nu numai prin realizarea i desăvârșită, ci mai ales prin mijloacele simple, vide de senzațional și actualitate, întrebuițate de autor, care a demonstrat că un adevărat spirit poetic, sprijinit de un admirabil sentiment al teatrului poate birui toate gogorițele tradiționale ale autorului dramatic apusean și întreg plastronul sufletec al snobismului. Piesa d-lui *Victor Ion Popa* care nu tratează nici problema reînțineririi, nici pe cea utopică a statului Europei și nu rezolvă nici o întrebare intelectualistă, ci prinză numai frământările sufletești ușoare, aproape banaie, a câtorva firi senine la suflet, bune, ce imprăștie, în jurul lor, numai simpatie și voioșie, este însă mai captivantă, mai comunicativă cu spiritele spectatorilor și mai profund simțită, decât orice conflict istoric sau filozofic.

Personajile frumos realizate, ale d-lui *Victor Ion Popa*, care trăesc o viață plină de pace și voe bună, neotrăviți de răutate, degaje un balsam de limpezime regeneratoare

nouă, celor subjugăți de activismul necontenit al civilizației.

Tehnica simplă, minunată însă, vie, neforțată este îmbrăcată într'o haină de ideală poezie și natural humor. Impresia de perfectă transpunere a vieții pe scenă, care domină, dă comediei „*Mușcata din fereastră*” o notă de omenesc, la care, pe lângă evidentul și principalul merit al autorului, a contribuit și perfect adecuata punere în scenă a d-lui *Paul Gusti* la *Studioul dramatic a Teatrului Național*. Acțiune care se petrece tot timpul în fața rampei, a fost trăită în aceeași măsură, de interpreți ca și de spectatori,

D-l *Ion Sârbul*, interpretând cu înțelegeră, entuziasm și talent un rol caracteristic românesc, d-ra *Ioto Ionescu*, în unul din cele mai bune travesti-uri pe care le-am văzut, d-l *Gr. Mărculescu*, dovedindu-se acelaș nedesmințit admirabil actor de comedie, au dus la definitivă și complectă izbândă piesa d-lui *Victor Ion Popa*, stând în fruntea unui dintre cele mai omogene ansambluri pe care le-a avut la noi, o piesă și în care d-na *Alexandrina Gusti* și-a presărat rolul cu umor și emotivitate, d-l *Ilie Cernea* s'a simțit pe sine prea puțin într'un personajiu în care a fost greșit distribuit, d-l *Ion Ulmeni* a trecut peste siângăciile debutului și se află pe drumul cel bun, d-na *Irina Nădejde* a conturat o siluetă firavă, iar d. *V Romano* ca de obicei, una plină de pitoresc.

a. a.

T E A T R U L M. V E N T U R A

Periferie

Era greu ca acest subiect plin de mister și de dramă, cu o psihologie specifică, destul de dificilă sesizării scriitorilor, să nu atragă spiritul etern rătăcitor, al oricărui lucră, al poezilor. *Periferie* acum a e, ca să-i spunem așa, un subiect „en vogue”. Ultima creație pe care am văzut-o cu inspirație pe-

riferia a fost penultima premieră a Teatrului *Ventura* : *Periferie* de *Frantisek Langeter*.

Cu un paravan de subiect căruia-i reproșăm banalitatea și în acelaș timp puțin sica caracterul tendențios : acelaș *Rascolnicoff* torturat de crima făcută cu legitime motive, în

opozitie cu societatea bună coruptă până la cele mai groaznice acte, în opozitie cu justiția imbecilă, cea care (spune Frantisek Langer) doarme sub bandajul ochilor și care nu crede nimic afară de ce e scris în dosare, și în fine față în față cu „*die absolute Gerechtigkeit*” pe care o prezintă un bătrân ratat, cu scânteeri de geniu și cu a-lură mesianică, asta e tot subiectul. Pentru noi *Periferie* e o galerie de miniaturi, un escai compus din mai multe tipuri și dramatizat. Dramatizat în forma eea mai grea: în 13 tablouri, neîndestulătoare însă. Fiindcă deabia dacă în acest lung șir de mici spectacole Frantisek Langer a putut să caracterizeze (destul de diluat) 5-6 tipuri

E acel Frantzi (Roscolnicofi) care nu e periferie decât în cele dintâi patru tablouri și mai ales în tabloul I, în acea scenă de sensualism profund animal, din care va isvoră dragostea.

Apoi Anna femeia de trotuar, pângărindu-și trupul, acoperindu-și însă sufletul cu cearceaful alb al iubirii.

Apoi Barboka și Tony, adevărați bărbați ai Periferiei. Pușlamale, bungăși dar în fond băeți buni, după cum ne-a dovedit-o tablo-

ul reintâlnirii cu Fraetzi, emoționant prin prietenia tot animală pe care ne-o prezintă Langer, acea prietenie de brute mai legați de cât rafinații de sus,

și în fine acel judecător, tipul cel mizeros, cu o oarecare pretenție simbolică, acel judecător învăluit în sdrențe, acel tip respectat de Periferia întreagă (frumoasă scenă mută cu sergentul I) fiindcă are strălucirea intimă forforescentă a geniului pierdut și care îi tămăduiește pe Frantzi și Anna în numele dreptății absolute, frumoasă concepție, largă, înviorătoare a dreptății fără legi dar cu judecată, a judecății *omului*, iar nu a judecătorului afundat în hârțoage.

Asta e *Periferie*. Minus câteva tablouri cu aceste tipuri mai bine închegate, dintr'un spectacol foarte frumos cum e, poate c'ar fi dat o capo d'operă.

Regia d-lui Victor Ion Poya care este tot ce am văzut mai frumos ca regie dela începutul stagiunii, a fost frumos ajutată de jocul d-lor Tudor Călin, Timică, Jules Cazanban și d-na Maria Mohor (care a ajuns la apogeu). Cât despre d. Pop-Marțian deși mare actor, totuși ee data asta nu și-a prins rolul.

G. I.

T E A T R U L R E G I N A M A R I A

Profesiunea Doamnei Warren

4 acte de G. Bernard Shaw

Am fost siliți, cu toate dorințele noastre de laudă pe care le-am acumulat o vară întreagă, să făcăm asupra piesei care a deschis noua eră a teatrului Regina Maria, ca fiind o catastrofă. Revenim acum cu toate laudele neprecupețite.

Piesă de turnură veche, în totalitatea operei lui Shaw, „Profesiunea D-nei Warren” este punerea artistic brutală în fața publicului a problemei prejudecății și conștiinței individuale; desfăcut de orice ar însemna convențiunea unanimă asupra atitudinilor de viață, Shaw, deschide amuzat în fața publicului problema lor, în ca-

zul de față, sub aspectul cinstei înțelese interior și sincer, dublată de emanciparea ad-hoc a femeii flancată de palmuirea prejudecăților și altele, toată această complicație sub forma celei mai amabile și mai perfectă realizări artistice, datorită căreia, publicul nu a prins îndemnul de revizuire a spiritului și la rațiunea asupra viețuirii nete, ci sa mulțumit la savurarsa unui spectacol garnisit cu spirit, ca pentru o digestie aristocrată.

Sub aspectul Kity și Vivie Warren, Shaw pune, oricât ar părea de paradoxal pentru cazul celei dintâi, sub ochii noștri,

două modele de viață înțeleasă și sinceră, de viață ideală, repet *ideală*, deoarece sub aspectul respingător al bătrânei târâturi, există tot atâta sinceritate și adevăr, cât există în fica sa. Dreptul la o viață comodă, la o viață bună și îndestulătoare este conferit omului de oatură ca oricărui animal, și pentru a se conforma acestui drept instinct, Kity Warren înfrânge o prejudecată și pierde o fică : dar ticăloasa strigă odată : «*nu-mi plac oamenii fără caracter*», sau aruncă în fața dreptului convențional, situația materială incomparabil mai bună, pe care o oferă fetelor din casele sale, față de acea mizerabilă viață pe care ar trai-o în fabrici, servicii etc, și sub particularitatea acestei Kity fără a'șt mânji sufletul : este în toată această atitudine sufletul lui Shaw umanitaristul trepidând de bunătate și mânie. În fața ei, Vivie, fica pe care o altă viață a depărtat-o prăpăstios de mamă-sa ne arată și ea o ipostasă de idealism : cea a unui fond de bunătate dublat de conștiința intelectuală a dreptății, care o lasă la un moment dat să

înțeleagă pe mama sa, dar care mai târziu le frânge legătura. Ca și mama sa are un fel de viață sincer, pentru care și asumă dreptul creației, fără să-și dea seama că vorbele svârlite de mama ei în actul II „felul tău de viață, dar par'că ai tu dreptul să-ți alegi“, cuprinde adevărul pe care-l putuse înțelege la mama ei : circumstanțele vieții îi impune felul de viață. Și iar revine lupta prejudecăților : sunt Crofies și Erank, deși deosebiți mai imorali ca ipocritul pastor, Samuel,

Trecând pe lângă slaba traducere a d-lui Rodan, pe lângă decorurile mediocre, viu la interpretare,

D-na Lucia Sturza Bulandra în rolul greu și de tranziții al d-nei Warren, și-a transformat jocul, vocea și mimica, pentru a da o creație perfectă : d-na Marietta Salvova a fost o Vivie sobră, nenaturală, totuși adevărată. D-nii G. Storin și V. Maximilian au interpretat cu justeță. În rolul lui Praed d-l Manolescu a fost admirabil, iar d-l Finți, în rolul lui Frank, mai reușit ca de obicei.

r. p

CRONICA MARUNTA

Cățiva *domni*, pentru care stigmatul roravurilor turcești și al opticei presbite, pe care îl dețin, este singura lor calitate... *literară*, au crezut că redactorii noștri, frecventând pentru divertisment cafeneaua literară, tind să se asimilize masei de lichele și scabii din care ei fac, incontestabil parte și s'au văzut în primejdia iluzorie de a avea concurenți tineri, care ar putea să-i întreaacă. Printre aceștia a fost și *domnul* *l. Valerian*, pe care ca și pe d-nii *M. Polihroniade* și *Ion Vornicu!* îi rugăm să se liniștească, noi neștiind a-i concura nici pe dânsii, nici pe alți *domni* înspăimântați.

Orizonturile noastre (ca să întrebuițăm o expresie a autorului *Intunecării*) *trec dincolo de cei patru pereți ai cafenelei, iar Europa noastră nu are ca hotar Mizilul*. Venim la cafenea cu aceeași obișnuință cu cu care frecventăm bibliotecile, facultatea, conferințele, teatrul, cinematograful, grădinile publice și bordelul. Nu am confundat, însă, niciodată ca *alții* noțiunile de bună cuviință: nu am vorbit în argot de bordel la cafenea, nu ne-am purtat ca în grădinile publice la facultate, iar la conferințe nu am uitat că nu ne aflăm la cinematograful.

Se spune că cel mai nimerit răspuns, este ignorarea. Da! Aceasta însă numai între oamenii mai cizelați, fiind siguri însă că cei ce ne apostrofează pe noi nu vor înțelege acest „răspuns”, cu tot regretul, ne scoborâm până la nivelul lor pentru ca în viitoarele numere ce vor apare, din «Vremea» sau „Viața Literară” să nu fim tratați de lași.

Domnule „Paul Mihail” bucătarul unui bazar-moși ca „Vremea” bucătar însărcinat de a da un gust picant, unei mâncări sleite, om însărcinat s'aducă o culoare mai vie în revista atât de ștearsă ca aceea în care vrei să ridiculizezi o încercare, domnule Polihroniade, este într'adevăr un merit, și-ți mulțu-

Admirabilului poet al Dobrogei, însă, aparițiile recente ale revistelor tinere *Caele Literare, Vitrina literară și Ecoul*, apariții de natură a-i sărăci *Viața literară* de câteva contingente de cititori, i-au prilejuit gânduri negre și velcități satirice. Vina aceasta, dacă d. *Valerian* vrea, ne-o recunoaștem, dar nu putem primi imbold spre carte din paginile revistei care, acum cinci săptămâni, începea a recenzia cu următoarea frază:

Jean Rostand, autorul piesei

„Napoleon al IV-lea”

Mai multă cunoaștere de sine, deci, și mai puțină efervescentă satirică, care poate avea repercursiuni.

Totdeauna, pentru că *Viața literară* vorbea despre lichelism, îl rugăm pe d. *l. Valerian* să ne înapoeze, dacă vrea, clișeul primului tablou din „Lupii de aramă”, pe care i l-am împrumutat, la cererea sa prietenească, pentru a-l publica în primul număr de după vacanță al revistei sale.

Nu de alta, dar ca să nu se dea loc la interpretări echivoce.

a. a.

mim că ni-l recunoști, este un merit ca la un an și opt luni, să traversezi dela Brus, la Capșa fără să fii stâlcit de forțe ceva mai mari decât noi, este un merit ca la aceeași vârstă, să sugi din biberonul intelectual care-ți va înzeci forțele.

Și este într'adevăr un merit, ca la un an și opt luni, în loc să stai închis într'o mansardă, cu lavalieră neagră la gât și plete răspândite în jurul unei frunți încrețite de mii de tomuri citite și studiate, cu însoțirea unor ritmice manevrări pentru înneocarea unor poște (toate acestea pentru a da sugestia unui studios boem intelectual) este un merit zic, să vii undeva unde să găsești un conglomerat de

forțe culturale, începând prin a le privi și terminând prin a-ți ocupa locul în mijlocul lor.

Dar cu siguranță că nu pentru dumneata, d-le P. M. sunt lucrurile acesiea și desigur că nu d-ta vei fi acela care să înțelegi ex-tazul nostru în urma lui Minulescu. Pentru individul care să semneze articolul din „Vre-mea”, Minulescu este un oareșcare om cu nas mare și trabuc între dinți, care, foarte

simplu, are la activul lui vre'o patru, cinc cărți pe piața literaturii noastre, atât d-le Paul Mihail. Noi l'am înțeles altfel pe acest „Mi-mi-minulescu” și iată de ce ai putut vedea emoția noastră atunci, dacă ai văzut'o vreodată și nu ți-a fost inspirată de un ace-laș cămătar și cașap al literaturii, de un confrate al dumitale, care să iscălească o întreagă pagină alături de d-ta.

ALEXANDRU DRĂGUȘ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La muzeul Simu s'a organizat, pentru comemorarea marelui sculptor francez, Antoine Bourdelle, o sală specială unde sunt expuse unele din operele marelui de-cedat, care prin bunăvoința și gustul de artă al d-lui Simu, au putut fi prezentate publicului nostru.

CAETE LITERARE No. 4, vor apare la 10 Decembrie 1929.

A apărut:

EUGEN CONSTANT

Funte peste veacuri

VERSURI

„SCRISUL ROMÂNESC” Craiova

EUGEN JEBELEANU

Schituri cu soare

VERSURI

„PE DRUMURI NOI” Braşov

Vor apare:

MIRCEA DAMIAN

Eu sau frate-meu!?

SCHIȚE

RAMURI Craiova

SM. M. VIZIRESCU

Poeme în proză

DEM. BASARABEANU

Cu sufletul prin noapte

VERSURI

„FLAMURA” Craiova

GEORGE ACSINTEANU

Piatra neagră

NUVELE

„Orizonturi noi”

reapare în curând sub direcția
D-lui G. BACOVIA